

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 23 NOVEMBER 1938

No. 1195

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

Redactie-adres: Pieter de Hoofweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

De verkeerscoördinatie in Nederlandsch-Indië door Ir. A. M. Harthoorn.....	Biz. 884
Het tekort op de Rijksbegroting voor 1939 door Mr. Dr. A. van Doorninck.....	887
Wat eischt doelmatige oorlogsvoorbereiding van de statistiek? door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn..	889
Afschrijving op huizenbezit door Prof. Dr. W. C. Mees R. Azn,	892
Besluit rubbercomité inzake restrictie door J. F. Haccoû	892
De Rijksmiddelen over October.....	893
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De nieuwe impuls aan het Fransche Koloniale Rijk door J. Faugeras	895
INGEZONDEN STUKKEN:	
Zijn monetaire conjunctuurmaatregelen thans gewenscht? door A. A. van Sandick met Naschrift van Dr. W. L. Valk	898
De interne regeling der rubberrestrictie door P. H. Westermann met Naschrift van J. F. Haccoû	900
MAANDOIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen.....	900
Statistieken:	
Verkorte opgave der Groothandelsprijzen	901
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	901, 902

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De fluctuaties op onze wisselmarkt waren in de verslagweek vrij omvangrijk. Het meest opvallend was natuurlijk de flauwe houding van het Pond, die aanvankelijk gemotiveerd werd door de verwachting, dat in het nieuwe handelsverdrag met de Vereenigde Staten tevens een nieuwe koersbasis voor de beide valuta's zou worden vastgelegd, die een nieuwe daling van het Pond zou bezegelen. Toen bij de publicatie van dit verdrag niets concreets bleek te zijn overeengekomen, integendeel belangrijke koerswijziging als ontbindende voorwaarde van het verdrag werd aangemerkt, trad slechts een zeer geringe verbetering in. Het Engelsche Egalisatiefonds heeft slechts zeer weinig ondernomen om den koers steun te verleen, en dat feit is wellicht aanleiding geweest tot de veronderstelling, dat het verdrag misschien toch begeleid is geweest van een geheim protocol, dat een zekere daling van het Pond sanctionneert. Dat verklaart wellicht mede waardoor het niet in vervulling gaan van de verwachting, dat het verdrag iets definitiefs zou opleveren toch geen herstel teweegbracht. Het kleine vleugje verbetering was van korten duur en in het begin van de nieuwe week werd het laagste punt weer bereikt.

Op onze markt heeft aanvankelijk de Pondenreactie zich niet ten volle kunnen uiten, omdat ook de Gulden aangeboden lag, hetgeen weerspiegeld werd door een vaste houding van den Dollar, die tot boven de 1.85 opliep, natuurlijk gepaard gaand met een eveneens vastere stemming voor den Belga, terwijl ook de Zwitsersche Franc meer op den Dollar georiënteerd bleek. Later trad een verbetering in de stemming voor onze munt in, waardoor de Dollarnoteering tot beneden de 1.84 inzakte. Na deze wijziging in de situatie was natuurlijk de Pondennotering bij ons in overeenstemming met den Dollarkoers te Londen aangepast.

De Fransche Franc heeft betrekkelijk weinig schommeling ten aanzien van het Pond te zien gegeven. Wel hebben aanvankelijk de herstelplannen van Minister Reynaud eenige kapitaalrepatricering tot resultaat gehad, maar een uitbreiding van die beweging is geheel uitgebleven, toen allerwegen bleek, dat de tenuitvoerlegging van deze plannen voor zoover het erom gaat offers van verschillende bevolkingsgroepen te vragen wel eens op groote moeilijkheden zou kunnen stuiten. Ook de stijging van den Dollarkoers te Parijs, die automatisch voortvloeide uit het verloop van den Sterlingkoers, waaraan Frankrijk zijn valuta nu eenmaal gekoppeld heeft, werkte niet stimulerend op de animo om kapitaal terug te halen uit het buitenland.

Op de geldmarkt zoowel als de beleggingsmarkt was practisch de situatie ongewijzigd. Slechts zij gereleveerd, dat de situatie voor den individueelen belegger steeds moeilijker wordt, omdat het proces van verdringing van deze categorie door de beroepsbeleggers voortschrijdt. Wederom wordt een hypotheekbank overgenomen door een verzekeringsmaatschappij, en wederom beteekent dit, dat op den duur de pandbriefhouders hun kapitaal afbetaald krijgen, en de hypotheeken in de portefeuille van den grootbelegger terecht komen. Het beleggingsvraagstuk voor den kleinen man wordt dus steeds nijpender.

DE VERKEERSCOÖRDINATIE IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Inleiding.

In verband met het bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de wet van 29 November 1935 (Stbl. 685) tot verlaging van de openbare uitgaven, zoomede regeling van de intrekking der wet van 5 Mei 1933 (Stbl. 251), welk wetsontwerp de grondslagen aangeeft voor de regeling van het goederenvervoer in Nederland, zoomede het bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp tot regeling van het vervoer van personen met motorrijtuigen, welk ontwerp dient ter vervanging van het Reglement Autovervoer Personen (Kon. Besluit van 12 Januari 1937 Stbl. 562), is het wellicht niet zonder belang een korte uiteenzetting te geven van de overeenkomstige regelingen, welke in Nederlandsch-Indië op dit gebied zijn getroffen.

De kern der Indische regeling.

In afwijking van de 1 Januari a.s. in werking tredende Nederlandsche Wegenverkeerswet, regelt de Indische Wegverkeersordonnantie van 23 Februari 1933 (Ind. Stbl. 86), welke na de belangrijke wijziging door de ordonnantie van 27 Februari 1936 (Ind. Stbl. 83) opnieuw werd bekend gemaakt in het Ind. Stbl. 1936 No. 201, niet alleen in vollen omvang het verkeers-technische deel van het verkeer op de openbare wegen in Nederlandsch-Indië, doch houdt eveneens de verkeerseconomische voorschriften in voor regeling van het vervoer van personen en goederen per motorrijtuig.

In vrijwel alle landen ter wereld, waar men een min of meer ontwikkeld spoorwegnet aantreft, staat men voor de oplossing van het probleem om aan dit nieuw opgekomen vervoer over den weg, op grond van verkeerseconomische overwegingen, de juiste plaats in het nationale verkeersbestel in te ruimen naast het rail- en watertransport.

In Indië is het probleem in zooverre eenvoudiger dan in Nederland, dat men hier te lande vrijwel geen watervervoer heeft, behalve op enkele groote rivieren van Sumatra en in het interinsulaire verkeer, waar de interinsulaire luchtvaart voorbestemd is steeds meer als mededingster van de scheepvaart op te treden.

Bij de coördinatie van het vervoer langs de rail en over den weg wordt er — zooals ook in de toelichting van het Nederlandsche wetsontwerp tot regeling van het goederenvervoer te lezen valt — in het bijzonder naar gestreefd om een eind te maken aan de overmatige concurrentie, zoowel tusschen de verschillende soorten van transportmiddelen als ook binnen het gebied van elk der onderdeelen van het vervoersstelsel. Een gezond vervoersapparaat — vervolgt de memorie van toelichting dan — is toch alleen mogelijk bij loonende vervoersprijzen en de ervaring heeft geleerd, dat zonder breideling van de concurrentie bevredigende toestanden op dit gebied niet te bereiken zijn.

Het begrip „loonende vervoersprijzen”, dat hier wordt ingevoerd en dat bij de Indische coördinatie-maatregelen uiteraard eveneens van overwegend belang is, is — dit behoeft nauwelijks betoog — zeer rekbaar. Moet bijv. bij de spoorwegen in de loonende vervoersprijzen ook begrepen zijn volledige dekking van rente en amortisatie van het aanlegkapitaal of moet een belangrijk deel van het in de spoorwegen gestoken kapitaal, waarop in het verleden, met veronachtzaming van mogelijken technischen vooruitgang van den explosiemotor, onvoldoende werd afgeschreven, als verloren worden beschouwd?

Ook bij het motorverkeer is het begrip „loonende vervoersprijzen” voor uitzetting en zelfs zeer belangrijke uitzetting vatbaar, daar deze prijzen willekeurig kunnen worden opgezet door de belasting, welke op het motorverkeer wordt gelegd. In Nederlandsch-

Indië bedraagt per liter benzine de accijns niet minder dan 13 cent en de prijs aan de kust 22 cent (in het binnenland is die hooger). Het gevolg hiervan is, dat een vrachtauto, die 25 liter benzine per 100 km verbruikt, en per jaar een afstand van 50.000 km aflegt, per jaar niet minder dan f 1625 aan brandstofbelasting in 's Lands schatkist stort. Op de niet uitsluitend benzine verbruikende auto's drukt hier te lande een motorvoertuigenbelasting, welke voor dieselauto's f 24 per 100 kg toegestaan totaal-gewicht bedraagt. Voor een dieselvrachtauto of autobus met een toegestaan totaal-gewicht van 5280 kg (Mercedes Benz Lo 2000) bedraagt deze belasting derhalve per jaar $53 \times f 24 = f 1272$.

Men zou kunnen redeneeren, dat het motorverkeer in elk geval de kosten van aanleg, verbetering en onderhoud en eventueel eveneens verlichting en beveiliging van de wegen moet opbrengen, welke redelijkerwijs te zijnen laste kunnen worden gebracht. Gaat men van dezen grondslag van belastingheffing uit, dan toont een berekening aan, dat het motorverkeer in Indië belangrijk te zwaar belast is.

De benzineaccijns en motorvoertuigenbelasting zijn dan ook geenszins als doelbelastingen aan te merken. Uit den grooten invloed van deze belastingen op de „loonende vervoersprijzen” van het motorverkeer blijkt echter overtuigend het willekeurige karakter, dat aan dit begrip moet worden toegekend¹⁾.

Men heeft in de belastingheffing zelfs een middel om de „loonende vervoersprijzen” van het motortransport dusdanig op te vijzelen, dat dit transport ook zonder andere coördinatiemaatregelen zijn concurrentievermogen tegenover het spoorwegvervoer grootendeels verliest, welk middel dan ook inderdaad in verschillende landen wordt toegepast. In Indo-China bijv., waar de benzineprijs vergeleken met Nederlandsch-Indië betrekkelijk laag is, nl. 26 piastercenten = 13 guldencenten per liter (de helft hiervan is invoerrechten), wordt het motorverkeer op wegen, welke parallel aan de spoorwegen loopen, extra belast met 6 piastercenten (= 3 guldencenten) per reiziger/km²⁾ en per 100 kg/km nuttig draagvermogen, onafhankelijk van de bezetting. Het behoeft geen verwondering te wekken, dat door een dergelijke belasting van een concurrentie van het motorverkeer geen sprake is.

Dit voorbeeld demonstreert ten duidelijkste, dat de verhouding tusschen spoor en auto voor alles een vraagstuk van verkeerspolitiek is. In verband met den grooten invloed, welke van de verkeerspolitiek op de ontwikkeling van de volkshuishouding uitgaat, zal een richtige verkeerspolitiek, waarvan de belastingheffing op het verkeer een belangrijk integreerend onderdeel vormt, niet op de bijzondere bescherming van eenig bepaald onderdeel van het vervoersapparaat moeten zijn ingested, doch ten doel moeten hebben de middelen van vervoer van een land zoo volledig mogelijk te doen aanpassen aan zijn economische behoeften.

Dit vooropgesteld, dient verder het verkeersstelsel zoodanig te worden ingericht, dat de kosten van het vervoer voor elk der voor de behoeften der volkshuishouding onmisbare ondernemingen door de opbrengst worden gedekt, aangezien slechts op deze

¹⁾ Een op instigatie van de sociaal-economische afdeling van het Kon. Bataviaasch Genootschap ondernomen studie met betrekking tot de economische beteekenis van een verlaagden benzineprijs voor Ned.-Indië, heeft aangetoond, dat door een verlaging van den benzineprijs van 22 cent tot 15 cent aan de kust de vrachtprijzen van het motorverkeer per ton/km en per reiziger/km met 20 pCt. kunnen worden verlaagd.

²⁾ Een biljet in de laagste (4de) spoorwegklasse van Saigon tot Hanoi, d.i. een afstand van 1728 km, kost daarentegen slechts 12 piasters of $\frac{2}{3}$ piastercent = $\frac{1}{3}$ guldencent per km, terwijl de laagste prijs op de spoorwegen van Java $\frac{1}{2}$ cent per reiziger/km bedraagt.

wijze de instandhouding van deze ondernemingen gewaarborgd wordt.

Hiertoe dient het vergunningsstelsel, waardoor het aanbod van vervoersgelegenheid gecontingenteerd wordt, terwijl in de vergunningsvoorwaarden bovendien invloed kan worden uitgeoefend op de tarieven.

Vergunningsstelsels voor autobussen.

Volgens de Indische wegverkeerswetgeving is het verboden een openbare autobus voor het vervoer van personen te bezigen anders dan krachtens een vergunning. De vergunning wordt verleend o.m. met vaststelling van:

- 1o. het traject of de trajecten, waarop het vervoer zal geschieden,
- 2o. de dienstregeling en
- 3o. de tarieven, waartegen zal worden vervoerd.

Voor gebieden, waar het verkeer met autobussen van geringen omvang is, kunnen de tweede en derde voorwaarde echter voor bepaalde tijd buiten werking worden gesteld.

Het volledige vergunningsstelsel is voorloopig nog slechts ingevoerd voor Java en enkele streken van Sumatra. Op Java vormt het vergunningsstelsel voor autobussen thans een sluitend geheel. De autobussen, die eenzelfde traject berijden, leggen dezelfde tarieven aan en zijn, met uitzondering van enkele sneldiensten, aan dienstregelingen met gelijke rijtijden en afwisselende vertrektijden onderworpen, zoodat op de onderscheiden trajecten een regelmatige, aan de behoefte aangepaste, vervoersbediening plaats vindt. Het autobuswezen vaart bij dit stelsel zeer wel. Aangezien de ondernemers een gewaarborgden grondslag voor hun exploitatie hebben, kunnen zij tot de aanschaffing van beter materieel overgaan. Bovendien ontstaan geleidelijk door het opkopen van kleinere bedrijfjes grotere ondernemingen, die er op uit zijn haar service steeds meer te verbeteren. Ook het reizend publiek is hierbij in hooge mate gebaat, terwijl dit, doordat de tarieven van overheidswege worden vastgesteld, beschermd is tegen het vragen van te hoge vrachtprijzen. Het vervoer per autobus op Java vertoont dan ook een sterk stijgende lijn. Het aantal autobussen vermeerderde op Java in 1937 met niet minder dan 19 pCt. en bedroeg op 1 Januari 1938 rond 1780 stuks.

Een vergunning voor een nieuwen autobusdienst kan o.m. worden geweigerd, indien tegen de uitbreiding van vervoersgelegenheid ernstige economische bezwaren blijken te bestaan. Belanghebbenden kunnen tegen een dergelijke aanvraag in verzet komen, terwijl tegen beschikking tot verleening, weigering of intrekking van een vergunning, dan wel tot wijziging van de bij de vergunning vastgestelde dienstregeling of tarieven ook beroep mogelijk is. De spoorwegen hier te lande hebben van deze verzets- en beroepsbevoegdheid slechts een zeer spaarzaam gebruik gemaakt, daar in tegenstelling met de Nederlandsche spoorwegen voor de Indische spoorwegen het goederenvervoer de voornaamste bron van inkomsten vormt. Het vergunningsstelsel voor de autobussen dient hier te lande derhalve in hoofdzaak tot breidelijng van de onderlinge concurrentie van de autobussen zelf.

Ook in de buitengewesten, met name op Sumatra, waar het motortransport wegens de weinig ontwikkelde en niet onderling verbonden spoorwegnetten een nog belangrijker plaats dan op Java inneemt (het aantal autobussen op Sumatra bedroeg op 1 Januari 1938 rond 5800 eenheden, welke echter in doorsnede van aanzienlijk kleinere capaciteit zijn dan die op Java), is de concurrentie tusschen de autobussen onderling zeer heftig, zeer ten nadeele van de regelmatige diensten, zoodat thans ook op het gebied van het Sumatraansche autobuswezen ordenend zal worden opgetreden, zowel in het belang van een

goede en goedkope vervoersbediening van het publiek als van de exploitanten van min of meer regelmatige diensten.

Het ligt in de bedoeling om de toepassing van het volledig vergunningsstelsel voor autobussen, dus met inbegrip van de vaststelling van dienstregeling en tarieven, dat thans nog slechts beperkt is tot een deel van Atjeh, Sumatra's Oostkust en de verbindingswegen van de Oostkust naar de Westkust, met 1 Januari a.s. uit te breiden tot alle intergewestelijke verbindingswegen van Sumatra.

Vergunningsstelsel voor vrachtauto's.

In tegenstelling met de vergunningverleening voor autobussen, welke gedeeltelijk gedecentraliseerd is, is de vergunningverleening voor vrachtauto's gecentraliseerd bij den directeur van Verkeer en Waterstaat.

Een vergunning voor vrachtauto's, zowel openbare als niet-openbare, is echter slechts vereischt op door den gouverneur-generaal aangewezen trajecten, waarop of waarlangs een of meer vervoersondernemingen een geregelden dienst onderhouden.

Bij het Gouvernementsbesluit van 15 Juli jl. heeft deze aanwijzing voor Java plaats gehad, nadat daarover uitvoerige adviezen waren uitgebracht door de betrokken vervoerscommissie, zomede het betrokken college van gedeputeerden van de provincie en de gouverneurs van de Vorstenlanden.

De vervoerscommissies werden samengesteld uit vertegenwoordigers van de directe en indirecte belanghebbenden: vrachtauto-ondernemingen, spoorwegondernemingen, importeurs, exporteurs, cultuurondernemingen, inheemsche bevolking, onder voorzitterschap hetzij van den gouverneur der provincie zelf (Oost-Java) of den te zijner beschikking staanden resident (West- en Midden-Java).

Behalve de creatie van drie vervoerscommissies, werden met het oog op de toepassing van het vergunningsstelsel voor vrachtauto's op Java drie (lands-)verkeersinspecteurs bij het departement van Verkeer en Waterstaat aangesteld, die toegevoegd zijn resp. aan den gouverneur van West-, Midden- en Oost-Java en die naast hun landstaak op het gebied van het goederenvervoer en het intergewestelijke personenvervoer, tevens belast zijn met de leiding van de provinciale afdeling van het wegverkeer. Onder die afdelingen, welke onder het hoofd van den provincialen waterstaat geplaatst zijn, ressorteeren zowel de provinciale keuringsdienst van motorrijtuigen (alle motorrijtuigen, met uitzondering alleen van de particuliere personenauto's, zijn elk half jaar aan een keuring onderworpen), als de vergunningverleening aan de autobussen, voor zoover deze trajecten binnen de provincie berijden en de verkeerscontrole, waartoe een aantal verkeerscontroleurs ten dienste staat. In Midden-Java is de organisatie nog eenigszins afwijkend, doch de bedoeling is uiteindelijk tot een éénvormige organisatie te komen.

Door de persoon van den (lands-)verkeersinspecteur is een nauw verband gelegd tusschen de lands- en de provinciale taak op het gebied van het wegverkeer, terwijl, aangezien hij ook met het secretariaat van de vervoerscommissie is belast, op deze wijze tevens een innig contact is gewaarborgd tusschen die commissie en de centrale leiding.

Voor Sumatra zal t.z.t. een overeenkomstige organisatie als thans op Java bestaat worden voorgesteld. Het voornemen bestaat om ook enkele (lands-)verkeersinspecteurs aan den gouverneur van Sumatra toe te voegen, wier taak zich echter voorloopig zal beperken tot ordening van het personenvervoer, daar aan de toepassing van het vergunningsstelsel voor vrachtauto's op Sumatra voorshands nog niet wordt gedacht. De eerste dezer verkeersinspecteurs voor Sumatra zal binnenkort te Padang worden geplaatst.

De centrale behandeling van alle zaken, welke de

wegverkeerswetgeving zelf en haar uitvoering betreffen, berust bij de afdeling Wegverkeer van het departement van Verkeer en Waterstaat. Het hoofd van deze afdeling is tevens voorzitter van de permanente wegverkeerscommissie, die een overeenkomstige plaats inneemt als de Nederlandsche commissie van advies en bijstand van het verkeersfonds (commissie-De Vries). De Indische wegverkeerscommissie bestaat, inclusief den voorzitter, uit 15 leden: 5 ambtelijke en 10 niet-ambtelijke leden, die door den gouverneur-generaal worden benoemd. Zij dient den gouverneur-generaal en de hoofden van departementen van raad omtrent de behartiging van alle verkeersbelangen en alles wat met de werking van de wegverkeersordonnantie en de krachtens haar vast te stellen voorschriften verband houdt, terwijl zij tevens bevoegd is voorstellen dienaangaande bij den gouverneur-generaal of de departementshoofden in te dienen.

Coördineering van belangen.

Dit overzicht van de organisatie voor de uitvoering van de Indische wegverkeerswetgeving leek noodzakelijk, teneinde duidelijk te doen uitkomen dat, hoewel de vergunningverleening voor vrachtauto's gecentraliseerd is, er naar gestreefd is de vertegenwoordigers van de plaatselijke belangen en de rechtstreeks belanghebbenden aan de uitvoering te doen medewerken.

Terwijl bij de ordening van het personenvervoer per motorrijtuig slechts zelden met de belangen van de spoorwegmaatschappijen behoefde rekening te worden gehouden, is het de bedoeling om bij de ordening van het goederenvervoer per motorrijtuig een nauwe coördinatie van het vrachtvervoer over den weg en langs de rail tot stand te brengen.

De Indische wegverkeersordonnantie geeft als middel daartoe feitelijk niet anders aan dan de mogelijkheid van contingenteering van het aantal vrachtauto's op de trajecten, waarop een zoodanig aanbod van vervoersgelegenheid met vrachtauto's bestaat, dat daaruit ernstige economische bezwaren voortvloeien.

Bij het reeds genoemde Gouvernementsbesluit van 15 April jl. werden als trajecten, waarop een zoodanig overaanbod van vervoersgelegenheid aanwezig wordt geacht, alle belangrijke toegangswegen tot de vier voornaamste havenplaatsen van Java's Noordkust, t.w. Batavia, Cheribon, Semarang en Soerabaja, aangewezen, waarbij het plaatselijk en kruisend verkeer wordt vrijgelaten.

Aan hen, die vóór 1 October jl. een vergunning hebben aangevraagd en gedurende een tijdvak van zes maanden voorafgaande aan de aanwijzing van het traject daarop een vrachtauto geregeld hebben geëxploiteerd, is een ontvangstbewijs uitgereikt, waardoor zij hun exploitatie voorloopig zullen mogen voortzetten totdat op hun vergunningsaanvraag zal zijn beschikt.

Op de aangewezen trajecten heeft thans derhalve een bevrozing van het aantal vrachtauto's, dat die trajecten berijden mag, plaats gehad. Er kunnen, behalve ter vervanging van oude, geen nieuwe vrachtauto's bijkomen. Op vergunningsaanvragen van nieuwe vrachtauto-ondernemers of op aanvragen ter uitbreiding van een vrachtautopark zal eerst worden beschikt, nadat de aanvragen, gebaseerd op de overgangsbepaling, zullen zijn afgehandeld.

De moeilijkheid, welke thans om een oplossing vraagt, is aan welke voorwaarde een vrachtautovergunning zal worden gebonden.

Zowel bij de beraadslagingen in de centrale wegverkeerscommissie als in de plaatselijke vervoerscommissies is mede van de zijde der vrachtauto-ondernemers met aandrang betoogd, dat met een contingenteering alleen van het aantal vrachtauto's het

doel om weer tot lonende vervoersprijzen te komen, zoowel voor de vrachtauto- als de spoorwegondernemingen, niet wordt bereikt, doch dat ook maatregelen op tariefsgebied dienen te worden getroffen.

In de Indische wegverkeerswetgeving is dienaangaande slechts bepaald, dat de houder van een vrachtautovergunning verplicht is de tarieven voor het vervoer van door hem te vervoeren goederen openbaar te maken, terwijl door hem geen goederen mogen worden vervoerd zonder vrachtbrief, welke voldoet aan door den directeur van Verkeer en Waterstaat te stellen eischen.

Het Nederlandsche wetsontwerp gaat dienaangaande verder en stelt voor de tarieven onder de vergunningsvoorwaarden op te nemen. Inmiddels is men in het moederland op instigatie van den Bond van Bedrijfsautohouders in Nederland doende om te trachten tusschen de verschillende categorieën van bedrijfsautohouders zelf tot overeenstemming te komen inzake de toe te passen tarieven.

In Indië openbaart zich een overeenkomstig streven. Als direct gevolg van de toepassing van het vergunningsstelsel hebben in October onder de auspiciën van den Algemeenen Bond van Autobelanghebbenden in Ned.-Indië in verschillende steden van Java vergaderingen van vrachtauto-ondernemers plaats gehad, teneinde op basis van de zelfkosten minimum tariefnormen op te stellen.

Voorts is men ook hier te lande bezig om te trachten een centralen bond van bedrijfsautohouders in het leven te roepen.

Voor al in een land als Indië met zijn voor het groote meerendeel Chineesche bedrijfsauto-exploitanten, zou het, reeds op grond van de onmogelijkheid van de contrôle, onbegonnen werk zijn om te trachten van bovenaf de tarieven voor het goederenvervoer per vrachtauto vast te stellen. De overheid zal er zich toe moeten bepalen het streven te ondersteunen en te stimuleeren om, in overleg met de spoorwegen, tot onderlinge tariefsaccorden voor het vervoer van goederen te komen, waarbij zoo mogelijk een centrale bond van bedrijfsautohouders zijn bemiddeling zal dienen te verlenen om er op toe te zien, dat aan de opgestelde tariefnormen ook inderdaad de hand wordt gehouden.

Zijn de tariefnormen in overeenstemming met de spoorwegen opgesteld, dan zullen deze daaraan uiteraard eveneens gebonden moeten zijn. De Indische spoorwegmaatschappijen hebben zich hiertoe bij voorbaat bereid verklaard. Het Nederlandsche wetsontwerp voorziet in een wettelijke verzekering, waardoor op het gebied van de tarieven de spoor- en tramwegen op gelijken voet met de andere vervoersbedrijven zullen worden behandeld.

Men mag verwachten dat, hoewel de ontwikkeling ongetwijfeld tijd zal noodig hebben, door de toepassing van het vergunningsstelsel op de vrachtauto's, waardoor de exploitanten daarvan op de meest belangrijke en dientengevolge meest beconcurrerde trajecten een verzekerd bestaan zullen krijgen met vrijwaring tegen steeds nieuwe, snel stervende, onderbiedende mededingers, men ook op het gebied van het vrachtautowezen, evenals men dit op het gebied van het Javaansche autobuswezen heeft kunnen constateeren, langzamerhand tot gezonde toestanden en levenskrachtige bedrijven zal komen. Niet alleen de vrachtauto-ondernemingen en de spoorwegmaatschappijen zullen hiermede gebaat zijn, doch eveneens de vervoerders en de handel, daar de centrale overheid, bij wie de hanteering van het vergunningsstelsel berust, tegen een onredelijk opdrijven van de vrachtprijzen zal weten te waken, welke opdrijving overigens ook stellig niet in het belang der vervoersondernemingen zelf zou zijn.

IR. A. M. HARTHOORN.

Bandoeng, October 1938.

HET TEKORT OP DE RIJKSBEGROTING VOOR 1939.

Het adres der z.g. negen-mannen, dat in de eerste plaats ten doel had het tekort op de Rijksbegroting voor 1939 zoo reëel mogelijk onder cijfers te brengen, heeft bij de algemeene beschouwingen over deze begroting in de Tweede Kamer der Staten-Generaal vrij algemeen bestrijding ontmoet, welke bestrijding is voortgezet in een open brief van Prof. Limperg en 13 anderen, gericht tot den Minister-President.

Voor zoover deze bestrijding is ontsproten uit een twijfel omtrent de juistheid der in het adres verwerkte cijfers dient nader te worden onderzocht, in hoeverre deze critiek al of niet gegrond is.

Daartoe moeten wij beginnen nog even in het kort de verschillende standpunten te resumeeren.

De Millioenennota geeft de navolgende becijfering: geraamd nadeelig saldo v. d. gewonen dienst *f* 142.676.540

Af: Verlenging belastingen . . .	<i>f</i> 114.565.000
Vermindering der storting in het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds	2.500.000
Totaal minder	<i>f</i> 117.065.000
Blijft tekort	<i>f</i> 25.611.540

Te verhoogen met:

tekort begr. Werkloosheidssubsidiefonds . . .	21.599.000
Storting spoorwegpensioenfonds	9.000.000
Sanering gemeentefinanciën	5.000.000
Reëel tekort	<i>f</i> 61.210.540

De Minister van Financiën heeft bovendien in de Millioenennota medegedeeld, dat in dit tekort niet zijn begrepen, de nagelaten stortingen in de sociale verzekeringsfondsen, terwijl in de periode 1930—1936 de Staatsschuld is toegenomen met pl.n. *f* 700 miljoen, waarvan circa *f* 500 miljoen betrekking heeft op uitgaven, die in normale omstandigheden ten laste van den gewonen dienst hadden moeten komen.

Volgens het adres der negen-mannen moet het tekort van *f* 61 miljoen worden verhoogd:

1o. wegens onvoldoende aflossing der zichtbare staatsschuld met	26	„
2o. wegens te lage storting in het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds met	45	„
3o. wegens ten onrechte ten laste van den kapitaaldienst gebrachte uitgaven met	60	„
4o. wegens te lage becijfering van de annuïteit t.b.v. het spoorwegpensioenfonds met	6	„
zoodat het totaal van het reëele tekort zou worden	<i>f</i> 198 miljoen	

De negen-mannen hebben aan deze becijfering nog toegevoegd, dat zij, om het verwijt van overdrijving te ontgaan, geen rekening hebben gehouden met het z.g. Werkfonds, ofschoon ongetwijfeld ten laste van dat Fonds een aantal uitgaven worden gebracht, die evenzeer op den gewonen dienst thuis behooren en evenmin met de h.i. ongeoorloofde rentebijdriving op de N.O. inpoldering van de Zuiderzee.

Is de berekening der negen-mannen onjuist m.b.t. schuldaflossing en overbrenging van uitgaven naar den gewonen dienst?

Het zijn voornamelijk de drie eerstgenoemde verhoogingen waartegen de critiek is losgekomen. Wat de aflossing der zichtbare Staatsschuld betreft, waarvoor de negen-mannen een gemiddelden termijn van 40 jaren hebben aangenomen is vooreerst betoogd, dat deze termijn voor de oudere Staatsschuld tekort is, daar deze in meer dan 40 jaren mag worden gedelgd. Deze opmerking kan gevoegelijk worden terzijde gelegd, omdat de negen-mannen een *gemiddelden* aflossingstermijn van 40 jaren hebben aangenomen en deze termijn voor de latere en veel grotere Staatsschuld en wegens de daaronder voorkomende dekking van rekeningtekorten en met het oog op de verruiming van het criterium der productiviteit, zeker te lang is.

Van meer belang is de opmerking in het adres van Prof. Limperg c.s., dat de verhoogde aflossing van de zichtbare Staatsschuld en de overbrenging van *f* 60

miljoen kapitaaluitgaven naar den gewonen dienst het *vormen van reserves* zou beteekenen, waartoe — hoe wenschelijk ook overigens in normale omstandigheden — thans niet kan worden overgegaan. In het verdere gedeelte van dit adres wordt dit standpunt nog nader toegelicht door een uiteenzetting van wat onder productieve werken en uitgaven is te verstaan.

Alvorens op deze opvatting nader in te gaan moeten wij eerst een onjuistheid rechtzetten. Dat — gelijk Prof. Limperg c.s. het in hun adres voorstellen — de negen-mannen uitsluitend de *rendabele* werken (d.w.z. de werken die aan den Staat zelf gelijke inkomsten geven als de lasten der geldleening) op den kapitaaldienst zouden willen toelaten, hebben zij in hun berekening van het tekort allerminst getoond. Want in dat geval zouden zij natuurlijk van de voor 1939 geraamde kapitaaluitgaven ad *f* 160 miljoen een veel grooter gedeelte naar den gewonen dienst hebben moeten overbrengen en stellig niet met een gemiddelden aflossingduur van 40 jaren voor de geconsolideerde schuld genoeg hebben kunnen nemen.

Na deze correctie blijft dan de vraag, of men in de berekening, die de negen-mannen hebben aangenomen, en die op zichzelf reeds een belangrijke verwatering beteekent van den nog niet zoo heel lang geleden door den Staat toegepaste regel, dat alleen mag worden geleend voor *rendabele* uitgaven, nog van „reservevorming” mag spreken.

Het antwoord moet, dunkt ons, luiden als volgt:

Sedert de Staat den eisch van de *rendabiliteit* der kapitaalsuitgaven heeft vervangen door den eisch der productiviteit, of, m.a.w. den eisch van evenwicht tusschen de direct aan den Staat komende baten der ten laste van den kapitaaldienst gebrachte werken of aanschaffingen en de direct door den Staat te betalen lasten der geldleening, heeft vervangen door den eisch van evenwicht tusschen de aan de algemeene volkswelvaart en dus indirect aan den Staat komende voordelen der kapitaaluitgaven en de lasten der geldleening, is het noodig gebleken de gevaren, die voortspuiten uit den drang om veel werken tot stand te brengen en de toekomst de kosten te laten betalen (welke gevaren feitelijk alleen bij het tweede stelsel aanwezig zijn) te keeren, door op de noodzakelijkheid van reservevorming als onmisbaar onderdeel van de welvaartpolitiek in een land met een sterk toenemende bevolking, telkens weer de aandacht te vestigen.

Desondanks gaat het inzicht in die noodzakelijkheid zienderoogen achteruit. Want niet alleen vloeit uit het leenen voor productieve in plaats van voor *rendabele* uitgaven op zichzelf reeds een vermindering van reservevorming voort, maar bovendien blijkt uit tal van andere voorbeelden hoezeer de voorzichtigheid in dit opzicht meer en meer wordt prijsgegeven. Zoo bijv. werd nog tot kort vóór de crisis telken jare bij de behandeling van de begroting bezwaar gemaakt tegen het aanwenden van een kapitaalheffing als de successiebelasting voor dekking van de gewone uitgaven. Tegenwoordig denkt niemand daar meer over. Ook het criterium van productiviteit moet in een tijd als deze een ernstige vuurproef doorstaan, waarbij door den drang naar werkverruiming naast het tekort aan gewone middelen tal van werken met dit etiket worden versierd, die het totaal niet verdienen.

Het gevaar daarbij is dit, dat ondanks de onvoldoende productiviteit, voor werken van deze soort toch altijd nog wel een zekere nuttigheid is te construeeren en nu is natuurlijk het hek volkomen van den dam als mannen met het wetenschappelijk gezag van de ondertekenaars van het adres van Prof. Limperg c.s. de reeds zóo verwaterde berekening van de negen-mannen nog reservevorming gaan noemen. Waar ligt dan de grens tusschen noodzakelijke afschrijving en reserveering? Kan men bij een aflossing in 40 jaren van leeningen waarin zóo groote bedragen voorkomen terzake van improductieve of onvoldoende productieve uitgaven nog van reservevorming spreken? En wat de *f* 60 miljoen betreft wegens overbrenging van

uitgaven naar den gewonen dienst zijn de negen-mannen minder ver gegaan dan de Minister van Financiën zelf, die van de f 700 miljoen kapitaaluitgaven in de periode 1930/1936 f 500 miljoen als op den gewonen dienst thuisbehoorend beschouwt.

Maar de heeren Prof. Limperg c.s. willen dan ook eigenlijk iets anders. Zij erkennen in het algemeen de noodzakelijkheid van reservevorming, doch meenen, dat daarvan alleen in normale tijden sprake mag zijn. Doch dan rijst de vraag: mag dit standpunt ertoe leiden op zichzelf als noodig erkende uitgaven buiten beschouwing te laten omdat men ze toch niet dekken kan? Hierin ligt het cardinale verschil met het standpunt der negen-mannen, die er van uitgaan, dat de begrooting een juist en volledig beeld moet geven van den werkelijken toestand, omdat alleen het tekort van een aldus opgemaakte begrooting maatgevend kan zijn als richtsnoer voor het Regeeringsbeleid. Men beware ons voor begrootingen, die opgemaakt zijn in het licht of liever in de duisternis van bijzondere omstandigheden. Heeft het „varen in de mist” nog altijd zijn aantrekkelijkheid niet verloren?

Is de door de negen-mannen berekende verhooging van de storting in het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds onjuist?

De eisch van volledigheid geldt evenzeer met betrekking tot de f 45 miljoen, die naar de berekening der negen-mannen te weinig wordt gestort in het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds. De heeren Prof. Limperg c.s. volgen met betrekking tot dit punt de niet zeer begrijpelijke redeneering, dat het fondsstelsel en dus ook de storting in deze fondsen naar veler oordeel niet noodig is. Maar het zal dezen heeren toch niet onbekend zijn, dat, indien de tegenwoordige aanspraken worden gehandhaafd, de strijd loopt over twee stelsels, n.l. het kapitaaldekkingstelsel en het omslagstelsel. Zouden zij meenen, dat bij aanvaarding van het omslagstelsel geen staatsbijdrage noodig is? De door de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel ingestelde commissie-Holwerda, die tegen fondsvorming is, becijfert bij behoud van het tot dusver geaccumuleerd vermogen van pl.m. f 400 miljoen als schommelfonds de Staatsbijdrage in den eindtoestand op f 70 miljoen per jaar.

De negen-mannen hebben zich bij hun berekening gebaseerd op het door den Staat na ampele overweging aanvaarde kapitaaldekkingstelsel en hebben zoo nauwkeurig mogelijk nagegaan op welk bedrag de storting in 1939 bij behoud van dat stelsel bepaald zou moeten worden. Dat de wet, teneinde in de budgetaire moeilijkheden te voorzien, tijdelijk een lagere storting heeft vastgesteld is in dit verband hierom slechts van formeele betekenis, omdat het niet gaat om het bedrag dat op Hoofdstuk XI terzake moet worden uitgetrokken, maar om de berekening van het werkelijk begrootingstekort in de Millioenennota.

Van andere zijde is nog beweerd, dat de negen-mannen zouden hebben verzuimd om van het in hun becijfering opgenomen bedrag van f 45 miljoen af te trekken de f 20 miljoen, die reeds op Hoofdstuk XI der begrooting uitgetrokken zijn. Ook deze poging om het tekort minder ernstig voor te stellen dan het in werkelijkheid is, moet worden afgewezen. Want de commissie-Van Vuuren, voorgelicht door den wiskundigen adviseur der Rijksverzekeringsbank, heeft 14 jaren geleden reeds becijferd, dat voor delging van de Staatsschuld aan het Invaliditeits- en het Ouderdomsfonds, met inbegrip van de kosten van administratie en van geneeskundige behandeling, per jaar een bedrag van f 56 miljoen zou benodigd zijn. Sedertdien is de schuld van den Staat zowel door de veel te laag gehouden Rijksbijdrage als ook door de renteverlaging belangrijk gestegen. Ofschoon die stijging niet nauwkeurig kan worden berekend mag toch wel worden aangenomen, dat op grond van beide oorzaken tezamen een thans aangenomen storting van f 65 miljoen eer laag dan hoog zal blijken te zijn.

Uit het bovenstaande blijkt derhalve, dat alle po-

gingen om het door de negen-mannen op f 200 miljoen becijferde tekort op den gewonen dienst der Rijksbegrooting voor 1939 als overdreven voor te stellen hebben gefaald, en dat dit tekort vermoedelijk eerder te laag dan te hoog is berekend.

Weerlegging van verwijten.

Hebben de negen-mannen door deze berekening ongerustheid gewekt en het Staatscrediet geschaad, zooals hun van verschillende zijden wordt verweten?

Indien zij inderdaad ongerustheid hebben verwekt, dan is hun arbeid niet tevergeefs geweest. Want alleen daaruit kan het inzicht geboren worden, dat koersverandering noodzakelijk is. En wat het Staatscrediet betreft zullen zij vermoedelijk met vertrouwen een onpartijdig oordeel tegemoet zien over de vraag, wat het Staatscrediet meer schaadt, de „vlotte” leeningspolitiek waar ook de heeren Prof. Limperg c.s. voor blijken te zijn, of de waarschuwing van de negen-mannen om nu het nog tijd is daarmee op te houden.

Tenslotte het verwijt, dat de negen-mannen in gebreke zouden zijn gebleven hun denkbeelden in een concreet plan uit te werken. Ook deze critiek steunt op een misvatting. Want niet alleen kan een dergelijke arbeid niet worden verricht los van de Regeering en haar ambtelijke organen, maar bovendien zijn wij aan een concreet plan helaas op dit oogenblik nog niet toe. Een dergelijk plan immers kan slechts ontspruiten uit een juist inzicht in den algemeenen financieelen toestand en het adres van de heeren Limperg c.s. toont opnieuw, hoezeer de inzichten thans nog uiteenloopen. De voornaamste grondslag van een dergelijk plan zou wel deze moeten zijn, dat de moeilijkheden, waarin als gevolg van de gewijzigde internationale verhoudingen ook Nederland is geraakt en die met het woord „crisis” volkomen onjuist worden geteekend, een achteruitgang van onze volkswelvaart doen ontstaan, die wij alleen kunnen bestrijden en misschien kunnen overwinnen door groter krachtsinspanning en energie-ontwikkeling. Zoolang de Staat voortgaat zich tot primaire taak te stellen om de gevolgen van de bovengeschetste moeilijkheden voor een aantal bevolkingsgroepen te lenigen, omdat die bevolkingsgroepen, die een meerderheid vormen, abusievelijk meenen, dat de Staat kan verhelpen hetgeen door ver buiten de Staatsmacht liggende oorzaken is ontstaan, zoolang zal de volkswelvaart in haar geheel blijven achteruitgaan en zouden concrete plannen, hoe goed ook bedoeld, slechts critiek uitlokken.

Wij leven thans nog steeds in de illusie dat de Staat de werkloosheid kan opheffen door zelf als grootwerkgever op te treden en maken tegelijkertijd door de ontzaglijk zware lasten, die daartoe aan het volk moeten worden opgelegd, de wederopleving van de natuurlijke werkgelegenheid steeds moeilijker. Wij voeren een steunbeleid in allerlei vorm, bijv. met betrekking tot den landbouw, hetwelk er op gericht is de bestaande bedrijven op kostprijsbasis in stand te houden en zien voorbij, dat door het wegnemen van de onmisbare bedrijfsrisico's een landhonger wordt gekweekt die wij daarna wederom door zeer kostbare ontginningen trachten te verminderen in de illusie, dat wij daardoor productieven arbeid verrichten. Door een z.g. „vlotte” leeningpolitiek trachten wij ons de lasten van dit beleid van den hals te schuiven en in plaats van ons af te vragen hoe in de toekomst de aflossing van deze snel aangroeiende schuldenlast betaald zal moeten worden, gaan wij twisten over de vraag of een aflossing in 40 jaren nog niet wat langer gesteld kan worden, teneinde het schrikbeeld van het steeds wassende begrootingstekort nog wat te kunnen verschuiven; of wel wij noemen deze aflossing in het vervolg reservevorming, om ons zelf wijs te maken, dat wij eigenlijk nog bezig zijn voor de toekomst te zorgen.

Wij meenen de werkgelegenheid blijvend te kunnen verruimen door den Staat kunstmatig koopkracht te doen scheppen, doch zien voorbij, dat de Staat deze verruiming financiert, hetzij door het sluiten van

geldleeningen, d.w.z. ten koste van toekomstige koopkracht, hetzij door belastingverzwaring en dus door koopkracht aan een ander deel van het thans levende geslacht te ontnemen. Over de vraag, of die ontnomen koopkracht niet productiever voor de werkverruiming zou zijn geweest dan de thans door de Overheid gedistribueerde koopkracht, bekommeren wij ons niet en evenmin kan of wil men begrijpen, dat indien deze koopkrachtdistributie leidt tot verhooging van productiekosten, wij in een vicieus cirkel rondraaien.

Inmiddels brengt het jaar 1939 ons opnieuw een belastingverzwaring van *f* 55 miljoen. De Minister van Financiën hoopt over 1940 het natuurlijk accres te kunnen opvangen — wat voor 1939 niet gelukt is — en wat voor 1940 zonder verdere belastingverzwaring vermoedelijk evenmin zal gelukken, getuige het feit, dat de Minister nu al reeds kan uitrekenen dat dit accres *f* 8 miljoen voor de defensie, *f* 8 miljoen voor de consolidatie van vlottende schuld en *f* 10 miljoen voor de rest, dus tezamen *f* 26 miljoen zal bedragen. En zelfs indien het zou gelukken dit accres zonder belastingverzwaring op te vangen, dan nog blijven wij zitten met een tekort van *f* 200 miljoen.

Is er iemand, die meent dat een dergelijk tekort door wat men gewoonlijk verstaat onder een bezuinigingsplan te dekken is? De negen-mannen hebben het juiste standpunt ingenomen door enerzijds ter betere volksvoorlichting een herziening van de opstelling der begrotingscijfers te vragen, die het werkelijk tekort duidelijk tot uitdrukking brengt en anderzijds de groote lijn aan te geven, die voor het stuiten van den verderen achteruitgang gevolgd zou moeten worden. De nadere uitwerking in concrete plannen, hoe noodig ook, kan eerst worden ondernomen indien de noodzaak om deze lijn te volgen meer algemeen wordt ingezien. Het is in de laatste weken wel gebleken hoever wij daarvan nog verwijderd zijn. Moge het niet zóóver komen dat — gelijk de Minister-President het kort en duidelijk heeft uitgedrukt — er in Nederland geen man meer is, die niet op krukken loopt.

A. VAN DOORNINCK.

WAT EISCHT DOELMATIGE OORLOGSVOORBEREIDING VAN DE STATISTIEK?

De taak der statistiek.

Enkele jaren geleden had de statistiek in vreedstijd nog in hoofdzaak een andere taak te vervullen dan thans. Die taak was toen nog voor een groot deel meer van informatorischen aard. De wetenschap bediende er zich van om het „typisch verschijnsel” te vinden en causaliteit tusschen de verschillende waargenomen fenomenen te bepalen. Voor de administratie was zij een richtsnoer ten aanzien van de uitwerking van verschillende regeeringsmaatregelen, die op economisch, sociaal, hygiënisch of ander gebied genomen waren of genomen moesten worden.

Geleidelijk aan is daarin verandering gekomen. Crisismaatregelen hebben in de meeste landen in meerdere of mindere mate geleid tot een „économie dirigée”. De totalitaire staten gingen daarin het verste. Daarmede veranderde tevens de taak der statistiek. Meer en meer werd zij de grondslag waarop men de ordening van productie en distributie ging opbouwen. In oorlogstijd, wanneer de vrije economie plaats moet maken voor een straf geordende economie, is dat nog in versterkte mate het geval.

Economische ordening zonder statistischen grondslag is dan gevaarlijk. Maar die statistieken moeten voldoende betrouwbaar zijn. De oorlogservaring heeft echter geleerd, dat bij het samenstellen van dergelijke oorlogsstatistieken zeer ernstige fouten kunnen worden gemaakt, die noodlottige gevolgen kunnen hebben. Dit moge uit het volgende voorbeeld blijken.

In den herfst van 1914 meenden de Duitsche landbouwdeskundigen op grond van *schattingen*, dat er

niet voldoende aardappelen beschikbaar waren voor alle mestvarkens en dat daardoor een tekort zou ontstaan voor de menschelijke voeding. Ingevolge een Regeeringsbeslissing van 25 Januari 1915 ging men dus over tot het afslachten van een groot aantal varkens en in drie maanden zouden 9 miljoen varkens, ongeveer $\frac{1}{2}$ van den varkensstapel, worden opgeruimd. Na eenigen tijd rees echter twijfel over de juistheid dier schattingen. Daarom besloot men dus op 15 Maart 1915 de beschikbare aardappelvoorraden op te nemen, die op dat tijdstip echter grotendeels ingekuuld waren, zoodat men moest afgaan op de opgaven van boeren en landheeren. Deze opgaven bleken later volkomen onbetrouwbaar te zijn. Men ging intusschen met de slachtingen door. In den herfst van 1915 was er echter een geweldig overschot aan aardappelen, die moesten verrotten omdat er geen varkens genoeg waren om ze te verorberen.

De „Schweinemord”, in den volksmond ook bekend onder den naam van „Professorenschlachtung”, is een der ernstigste economische misslagen van den oorlog geweest, waarvoor het Duitsche volk zwaar heeft moeten boeten. De groote vetnood in Duitschland, waardoor *per week* maar een rantsoen van 50 gram vet per hoofd kon worden gedistribueerd — het normale vetverbruik is 420 gram per week — moet voor een deel aan die fout worden toegeschreven. De gevolgen van dien vetnood voor de arbeidsprestatie van den Duitschen arbeider in de oorlogsperiode zijn dan ook niet gering geweest.

Fouten in de samenstelling van oorlogsstatistieken zijn zelden te vermijden. Maar de statistische methode moet trachten die fouten tot een minimum te beperken. Bovenal moet de statisticus er zichzelf scherp rekenschap van geven in hoeverre de resultaten van zijn onderzoek voldoende betrouwbaar zijn om als grondslag te dienen voor verschillende Regeeringsmaatregelen en binnen welke grenzen de fouten in zijn statistiek zich kunnen bewegen. Want al zijn fouten tot op zekere hoogte toelaatbaar, zoo mag toch een zekere tolerantiegrens niet worden overschreden daar de statistiek dan onbruikbaar wordt. Die tolerantiegrenzen moeten bijv. bij voedsel, waarvan het verbruik weinig elastisch is, veel scherper worden gesteld dan bijv. bij kleding. Grooter dan 5 à 6 pCt. mag de fout in een voedselstatistiek in het algemeen niet zijn.

Tolerantie-eischen.

Scherpe tolerantie-eischen kan men slechts stellen, als men de massa in zijn geheel kan waarnemen en het verstrekken van verkeerde gegevens uitgesloten is. Bij de samenstelling van statistieken in oorlogstijd en ten behoeve van de economische verdedigingsvoorbereiding is dat lang niet altijd het geval. Opzettelijke valsche antwoorden op de vragenformulieren zijn vooral in een later stadium van den oorlog, als een blokkade zich ernstig doet gevoelen, geen uitzondering maar welhaast regel. Dan zal men dus ook niet kunnen volstaan met het tellen en depouilleeren van de verplichte antwoorden op de vragenformulieren, ook niet als tegen het verstrekken van valsche opgaven zware straffen zijn gesteld. De wet zal dan den statisticus bovendien in staat moeten stellen die opgaven zoo noodig door het hem ten dienste staande personeel te doen controleeren en de middelen zullen moeten worden beschikbaar gesteld om dat personeel te betalen.

Met dat zelfde euvel van het opzettelijk verstrekken van valsche inlichtingen heeft ook de statisticus der economische oorlogsvoorbereiding te kampen. Want niet altijd is het mogelijk de bedoeling van de vragen van verschillende vragenformulieren te camoufleren. Een voorbeeld van een opzettelijk valsche beantwoording van vragen van een vragenformulier in vreedstijd moge hier volgen.

Uit de antwoorden op de vraag hoeveel vakarbeiders, geoefende en ongeoeffende arbeiders er in verschillende onderzochte bedrijven werkzaam waren,

kwam men in Duitschland tot het resultaat dat... „im Reich so gut wie keine ungelernete Arbeiter sind.“¹⁾ De bedrijfsleiders hadden namelijk direct begrepen, dat in oorlogstijd zoo min mogelijk vakarbeiders en geoeffende arbeiders zouden worden opgeroepen en aan de scherpe omschrijvingen en toelichtingen in de vragenformulieren stoorde men zich dus eenvoudig niet. Het was overigens niet mogelijk de statistische telling op te zetten op objectieve feiten, zooals het voldoen aan bepaalde eischen van vakbekwaamheid en het bezit van diploma's. Wel werden in de tweede helft van 1937 door den Reichswirtschaftsminister uniforme eischen voor examens in vakbekwaamheid en geoeffendheid gesteld. Maar voorloopig heeft men daar nog niets aan en moet een geheel andere methode worden gevolgd. De representatieve statistische methode, naast de enquête in typische bedrijven van een bedrijfstak zijn de eenige wegen om bij benadering het doel te bereiken.

Overigens kan men de tolerantie-eischen van een dergelijke arbeidersstatistiek natuurlijk vrij ruim stellen. Want in het bedrijf zelf zal men in oorlogstijd door een deel der achtergebleven geoeffenden, het werk der vakarbeiders kunnen laten doen. Voorts kunnen de ongeoeffenden soms door vrouwelijke arbeiders worden vervangen, kunnen oude arbeiders weer in dienst worden gesteld, enz.

Voor andere moeilijkheden wordt men bij de *voedselstatistiek* gesteld. Niet alleen is het voedselverbruik veel minder elastisch, maar hier heeft men ook rekening te houden met alle mogelijke tegenvallers. Oogstmislukking, het optreden van dierlijke en plantaardige parasieten, ziekten onder het vee, gebrek aan transportmiddelen enz. stellen de Regeering telkens voor onaangename verrassingen, zoodat het bijna altijd noodzakelijk is belangrijke reserves voor onvoorziene omstandigheden aan te leggen. Ook op de vraag hoe groot die reserves moeten zijn zal de statisticus soms een antwoord vermogen te geven, waarbij de tolerantie-eischen uit den aard der zaak in den regel zeer ruim moeten worden genomen.

Zoo heeft de Duitse landbouwstatistiek bijv. volgens Ziegelmayr kunnen vaststellen, dat door legeren van het graan gerekend moet worden op een jaarlijksch verlies van 5 à 10 pCt. van den graanoogst tot een bedrag, dat in verband met de varieerende graanprijzen om de 3 à 400 miljoen Mark pleegt te schommelen. Voorts rekent men bij het maken der ramingen van den vruchten- en wijnoogst op een normaal verlies van respectievelijk 30 pCt. en 40 pCt. door parasieten. De meelkever veroorzaakt in Duitschland jaarlijks een schade van ongeveer 100 miljoen Mark²⁾. In Amerika is het verlies dat de rijstkever per jaar veroorzaakt op \$ 24 miljoen begroot.

Enorm is ook de schade, die door ratten en muizen wordt veroorzaakt. In Amerika wordt het daardoor veroorzaakte verlies aan voedsel, grondstoffen, schade aan houtwerk, kabels, enz. jaarlijks op niet minder dan \$ 1.825 miljoen begroot, in Engeland door Hogarth op £ 100 miljoen, terwijl er jaarlijks ter bestrijding van dien plaag £ 280.000 wordt uitgegeven!

Hoe groot het verlies aan voedsel, veroorzaakt door ratten en muizen jaarlijks in Nederland is, is niet bekend. Bij hevige koude kan hun optreden catastrophaal worden. In den winter van 1917 veroorzaakte een koudewind in Australië een ratteninvasie in de pakhuizen, waardoor een verlies van £ 1 miljoen aan graan, dat door gebrek aan scheepsruimte niet kon worden afgescheept, werd geleden.

Wij weten vaak in het geheel niet, hoe groot de bovenstaande schadeposten voor onze voedselbalans in oorlogstijd kunnen zijn. Statistisch onderzoek lijkt hier niet overbodig.

¹⁾ K. Pechartscheck. Statistik und Wehrwirtschaft. Der Deutsche Volkswirt 1937 p. 1905.

²⁾ W. Ziegelmayr. Rohstoff Fragen der deutschen Volksernährung p. 258.

Voorts zijn er factoren van niet toevalligen aard, die doordat zij den statisticus niet bekend zijn, aanleiding kunnen wezen tot het maken van zeer ernstige fouten. Zoo is bijv. een voedselstatistiek gebaseerd op het vredegebruik, onbruikbaar voor oorlogsgebruik, omdat het voedselgebruik in vredes- en oorlogstijd sterk uit elkander loopen. Neemt men namelijk aan, dat een volwassene, die geen handenarbeid verricht, per dag 2400 calorieën nodig heeft en een handenarbeider daarentegen 5000 calorieën, dan spreekt het wel vanzelf, dat bij een algemeen arbeidsdienstplicht voor mannen en vrouwen bijv. van 16 tot 60 jaar, het voedselgebruik belangrijk moet stijgen³⁾. En dan is nog geen rekening gehouden met het meerdere vleeschgebruik als een gevolg van het hoge vleeschrantsoen der gemobiliseerden, dat in verband met physiologische redenen onmogelijk verminderd kan worden. Statistische onderzoeken teneinde dit meerdere verbruik in oorlogstijd vast te leggen zijn dus dringend noodzakelijk indien men niet bloot wil staan aan ernstige misrekeningen⁴⁾.

Een oorlogsstatistiek behoeft niet absoluut juist te zijn, om practisch toch bruikbaar te zijn. Ook een niet volkomen juiste statistiek, waarvan men de gebreken kent, kan voldoende houvast geven om binnen zekere tolerantiegrenzen tot grondslag te dienen van bepaalde maatregelen die een Regeering moet nemen. Hoofdzak is echter dat de statisticus, die door zijn scholing uit den aard der zaak een goede feeling heeft voor mogelijke fouten, nauw en voortdurend contact houdt met hen, die zich van de statistieken moeten bedienen. Dan alleen zal het hem mogelijk zijn op grond van opgedane oorlogservaring vast te stellen aan welke tolerantie-eischen zijn statistieken moeten voldoen om in oorlogstijd bruikbaar te zijn.

Primaire en secundaire statistiek.

Na het bovenstaande is het wel duidelijk, dat de statisticus in de meeste gevallen met zijn eigen personeel de gegevens zal moeten verzamelen voor zijn statistieken. De *primaire statistiek* zal dus regel zijn. De *secundaire statistiek*, waarbij de statisticus de gegevens, die andere bureaux en administratieve organen voor hem verzamelen verder bewerkt, zullen in vele gevallen niet voldoende betrouwbaar zijn. Want de voornaamste bronnen van fouten schuilen bij het verzamelen der gegevens, niet bij de verdere bewerking.

De eisch der actualiteit.

Evenals iedere statistiek moet een oorlogsstatistiek zoo actueel mogelijk zijn. Een voorbeeld moge dit verduidelijken. In 1913 meende de toenmalige Nederlandsche Minister van Oorlog te kunnen volstaan met een voorraad aan infanteriemunitie van 120 miljoen patronen. Dit was geheel in overeenstemming met de eischen, die men in dien tijd aan een oorlogsvoorraad algemeen meende te moeten stellen. Op het einde van den oorlog was het Nederlandsche leger *alleen aan infanterie* ongeveer 300.000 man sterk.

³⁾ De cijfers die verschillende schrijvers geven voor het aantal calorieën, die nodig zijn om een lichaam in goede conditie te houden loopen uiteen. Steensma geeft op dat voor lichte lichamelijken arbeid 2600 calorieën nodig zijn, voor middelzwaar werk 3100, voor zwaar werk 3650 en voor zeer zwaar werk (landbouwers, houthakkers enz.) 5000 calorieën. Uit proeven, die Hindhede tijdens zijn gewone dokterspraktijk op zichzelf nam, bleek hij met 2300 calorieën te kunnen volstaan. Het voedingsrantsoen, vastgesteld bij K. B. van 30 September 1906 No. 4300 waarmee de Nederlandsche soldaat in 1914 te velde ging, bedroeg ongeveer 4300 à 4400 calorieën, al naar gelang van het menu.

⁴⁾ De Duitse voedselstatistiek over Juni en Juli 1937 geeft ten aanzien van 1936 een sterke stijging van den import te zien, ondanks de groote toeneming van productie in den landbouw, de visscherij, de betere benutting van de afvalen enz. Dit verschijnsel moet grotendeels worden toegeschreven aan het feit, dat vele honderdduizenden werklozen aan het werk zijn gekomen en bij meerdere arbeidsprestatie meer en ander voedsel gingen gebruiken.

Tijdens den oorlog had men de dagproductie van de Hembrug reeds opgevoerd tot 220.000 patronen of rond 800.000.000 patronen per jaar, een aantal, dat dus bijna zeven maal zoo groot was als de voorraad waarover men aanvankelijk in 1914 beschikte. Eerst na den oorlog is de verbruiksstatistiek van infanteriemunitie van het Fransche leger bekend geworden waaruit bleek, dat gemiddeld per infanterist van de totale legersterkte op een munitieverbruik per jaar gerekend moest worden van 6.000 patronen. Het jaarverbruik der Nederlandsche infanterie zou dus in geval van oorlog in 1918 op 1800 millioën patronen moeten worden gesteld. Dit was dus $2\frac{1}{4}$ maal zoo groot als de jaarproductie van de Hembrug, die dus voor de *toenmalige* legersterkte veel te klein was.

Hoe dringend noodig een actueele verbruiksstatistiek ook voor de artilleriemunitie is, moge uit de volgende cijfers blijken. In Mei 1915 werden bij een Franschen aanval aan het Westfront 763 stukken licht en 380 zwaar en middelbaar geschut ingezet (ongeveer 81 stukken per km), die 228.000 projectielen verschoten. Bij een Duitschen aanval in Mei van hetzelfde jaar op Gorlice gebruikten de Duitschers 750 lichte en 595 middelbare en zware kanonnen (ongeveer 86 stukken per km), die 210.000 projectielen verbruikten.

De groote offensieven in 1917 gaven echter heel andere cijfers te zien. In den slag aan de Aisne in April 1917 verschoten de Franschen met 3947 stukken (160 stukken per km) niet minder dan 33 millioën projectielen, waarvan 24 millioën projectielen van veldgeschut, zoodat in enkele dagen tijd viermaal de heele veldgeschutmunitie verschoten werd, waarmede Frankrijk in 1914 den oorlog begon. Op een enkelen dag nl. op den 27sten Mei 1917 verschoten de Duitschers bij de doorbraakpoging in Noord-Frankrijk met 5804 stukken (154 stukken per km) 1.855.000 projectielen. Het spreekt vanzelf, dat het bij de snelle stijgingen van het munitieverbruik dringend noodig is, dat de statistiek zoo actueel mogelijk blijft, daar zij anders achter de gebeurtenissen aanholt, zoodat de productie daardoor niet tijdig genoeg kan worden opgevoerd.

Waarneming der massa door telling; de representatieve methode en de enquête.

De waarneming der massa door normale telling zal in oorlogstijd in vele gevallen mogelijk blijken, zooals bijv. bij de statistieken voor het verbruik van munitie, kleding, uitrusting enz. het geval is. Hierboven werd reeds aangetoond, dat deze methode in vele gevallen bij de economische oorlogsvoorbereiding (het vaststellen van het aantal vak-, geoefende- en ongeefende arbeiders) en in oorlogstijd, niet kan worden toegepast en dat men dan zijn toevlucht moet nemen tot de representatieve methode, gepaard gaande met een enquête, al zal die vaak kunnen worden gemist.

Zoo zal men bijv. de representatieve methode kunnen toepassen bij het bepalen van de hoeveelheid grondstoffen, die door een industrie bij de vervaardiging van militaire artikelen verbruikt wordt. Niet in alle fabrieken kan men echter het grondstoffenverbruik per productie-eenheid vaststellen. Want het komt herhaaldelijk voor, dat een fabriek in vredestand naast een of meer militaire artikelen andere goederen maakt, waarvoor dezelfde grondstoffen gebruikt worden. Dan is het dikwijls onmogelijk om uit de boekhouding of de bedrijfshuishoudkundige statistiek van de fabriek vast te stellen hoeveel grondstoffen, speciaal voor de vervaardiging van de militaire goederen zijn verbruikt. Men zal dan één, liefst echter meer representatieve bedrijven kiezen, waarvan de bedrijfshuishoudkundige statistiek dan wel de boekhouding het verkrijgen van die gegevens wél mogelijk maakt.

Modern georganiseerde bedrijven, waar verbruiksstandaards van grondstoffen zijn vastgesteld, waarvoor de diverse geproduceerde artikelen een scherpe grondstoffencontrole bestaat door verstrekking van grondstoffen op afrekeningsrantsoen, waar verlies van grondstoffen door een nauwkeurige afvallena-

lyse tot een minimum is beperkt, kunnen waardevolle gegevens aan den statisticus verstrekken.

Uit dien hoofde is het bezit van staatsbedrijven van zeer groot belang, omdat men aldaar de boekhouding en bedrijfshuishoudkundige statistiek zoodanig kan inrichten, dat men alle gegevens omtrent grondstoffen, hulpstoffen, arbeidsloon enz. statistisch kan verwerken. Een dergelijke statistiek kan dan niet alleen dienen tot basis van de uitgestelde productiecontracten in oorlogstijd met particuliere bedrijven, maar tevens in belangrijke mate bijdragen tot de objectieve beantwoording van de vraag, of bij den aanaam van militaire goederen door particuliere bedrijven wellicht exorbitante winsten worden gemaakt, wat nogal eens voorkomt in het buitenland. Volgens het rapport van het Amerikaansche „Nye Committee” varieerden deze nettowinsten bij de groote particuliere bedrijven, die voor de Amerikaansche defensie werkten in 1936 van 28.8 pCt. tot 57.9 pCt., ondanks het feit, dat de Vinson-wet van 1934 die winsten tot maximum 11.1 pCt. beperkt had.

In Engeland vormen de statistieken van de Royal Ordnance Factory, een groot staatsarsenaal, dan ook den grondslag van de controle op het grondstoffenverbruik en de kosten der particuliere bedrijven. De Admiraliteit alleen, heeft dan ook in verband met de herbewapening 65 speciaal opgeleide kostenofficieren aangesteld, die bijgestaan worden door een staf van accountants. Een goede bedrijfshuishoudkundige statistiek van een staatsbedrijf kan groote besparing in aanschaffingskosten van oorlogsmateriaal geven.

Organisatie van statistische diensten in oorlog.

De oorlogservaring en de tot nog toe opgedane ervaring in andere landen bij de economische oorlogsvoorbereiding heeft geleerd, dat er een sterke tendens naar decentralisatie en het aanleggen van primaire statistieken bestaat. Zoo ontstonden in Duitschland naast de gewone ambtelijke statistieken in den wereldoorlog tal van statistische afdelingen, die werden opgericht door commandanten van militaire districten, door vakverenigingen, gemeenten, diverse Reichsstellen voor suiker, spijsvetten, kleding, zakken enz. Men krijgt den indruk, dat verschillende dezer statistieken, die vaak door niet deskundigen werden aangelegd, tot de categorie der „statistische Kröpfe” behooren. Daarnaast kan men een zekere neiging constateeren om de statistici te gebruiken voor allerlei nevenwerkzaamheden in de distributie, voor de propaganda enz., terwijl men de statistieken door ondeskundigen liet bewerken. Het zou te ver voeren om de oorzaken van dit verschijnsel dieper in te gaan en het behoeft wel geen betoog, dat dit in de toekomst niet meer mag voorkomen. De belangrijke taak van den statisticus in oorlogstijd moet in vredestand behoorlijk zijn voorbereid.

Het samenstellen van een voldoende betrouwbare statistiek zal echter slechts mogelijk zijn, als er voortdurend een nauw contact en innige samenwerking bestaat tusschen den statisticus en de verantwoordelijke personen die zich van de statistiek moeten bedienen. *Bovenal is echter noodzakelijk, dat de statisticus in de adviescommissies, die de Regeering moeten voorlichten ten aanzien van te nemen maatregelen nauw contact heeft met de leidende personen uit het bedrijfsleven.* Want deze zijn het vooral, die de aandacht van den statisticus op snelle veranderingen in het economisch leven kunnen vestigen en hem de practische wenken kunnen verschaffen, die voor het samenstellen van voldoende betrouwbare statistieken zoo dringend noodig zijn. Bovendien zijn zij de eenige personen, die „bien nourri dans le sérail” met een statistiek als grondslag en ruggegraat, een enigszins betrouwbare schatting kunnen geven van bijzondere toevallige invloeden, die onmogelijk voldoende snel statistisch zijn vast te leggen. Zoo alleen zal het mogelijk zijn de vakkennis van den statisticus en de beroepservaring van den particulieren bedrijfsleider te coördineeren. Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUYN.

AFSCHRIJVING OP HUIZENBEZIT.

In het nummer van 26 October 1938 bepleit Dr. Ir. F. P. Bakker Schut verplichte afschrijving op huizenbezit, opdat gemakkelijker tot opruiming van niet meer aan de eischen des tijds beantwoordende huizen zal kunnen worden overgegaan. Zijn bedoeling is blijkbaar, dat in geval van onbewoonbaarverklaring dan niet meer met de werkelijke waarde der opstallen rekening behoeft te worden gehouden.

Het komt mij voor, dat men zoover niet zou behoeven te gaan, doch dat, ook in het belang der volkshuisvesting, reeds veel zou worden bereikt, indien niet door onzen fiscus de huizenbezitter in de, economisch niet verantwoorde, richting van niet-afschrijving werd opgevoed, doordat onze wet op de inkomstenbelasting zich er tegen verzet, dat bij de bepaling van het inkomen uit huizenbezit een particulier de noodzakelijke afschrijving in aanmerking neemt. De fiscus stelt zich nog op het geheel verouderde standpunt, dat, indien men een huis maar goed onderhoudt, dit in waarde niet behoeft achteruit te gaan. Ieder weet, dat dit althans in onzen tijd allermint het geval is en dat ook huizen zeer spoedig verouderen. Zij worden dan ook allermint voor de eeuwigheid gebouwd. Het Rijk ziet dit zelf zeer goed in bij zijn voorschotten voor woningbouw en eischt hiervan zeer terecht aflossing.

Wij hebben hier te doen met een der gevallen (er zijn er helaas nog belangrijker), dat onze fiscus krachtens de wet op de inkomstenbelasting belasting heft van *inkomen, dat geen inkomen is*. Zoals de door de Vereniging voor Belastingwetenschap benoemde commissie voor de inkomstenbelasting in haar rapport van 1931 opmerkte, omvat inkomen slechts die uit het ruil- of economisch verkeer voortspruitende baten, welke hij, die deze geniet, desnoods geheel kan verteren, zonder dat daardoor de bron der baten wordt aangetast. M.a.w. alleen het z.g. verteerbare inkomen is inkomen.

Hetgeen de huiseigenaar zgn. aan netto-inkomsten geniet, is geenszins ten volle verteerbaar inkomen. Wie uit deze bron bijv. 5 à 6 procent zgn. netto trekt, verbeelde zich niet deze straffeloos ten volle te kunnen verteren. Ware dit het geval, dan zou huizenbezit zeker een veel meer geliefd beleggingsobject zijn en zou die zgn. netto-opbrengst wel spoedig dalen. Toch doet als gezegd de fiscus alsof en heft zodoende van het werkelijk inkomen uit huizenbezit zeker wel anderhalf maal zooveel inkomstenbelasting als van ander inkomen, hoewel ook dat reeds zonder twijfel overbelast is.

Deze handelwijze der overheid, welke op zichzelf reeds in strijd is met de rechtvaardigheid, heeft tengevolge, dat vele kleine luiden, door den fiscus in onjuiste richting opgevoed, hun geheele 5 à 6 procent verteren, daarmede tevens hun vermogentje opetende. Indien de huizen met hypotheek zijn bezwaard, kan dit zelfs voor den eigenaar tot een plotselinge débacle leiden, ook indien de huizen goed werden onderhouden. En particulieren met meer economisch inzicht worden door de onjuiste belastingheffing van belegging in huizen weerhouden, zeer ten nadeele ook van den volkswoningbouw, welke op zichzelf een uiterst nuttig terrein vormt voor belegging van een belangrijk deel van het nationaal vermogen. Door de hiergenoemde onjuiste fiscale politiek is onze volkshuisvesting ook meer dan anders het geval zou zijn op rechtstreekschen en indirecten overheidsbouw aangewezen, terwijl, zoals Dr. Bakker Schut terecht opmerkt, niet-afschrijving een tijdige opruiming van oude woningen bemoeilijkt.

W. C. MEES R.AZN.

BESLUIT RUBBERCOMITÉ INZAKE RESTRICTIE.

Het door het internationale rubbercomité in zijn vergadering van 15 dezer genomen besluit om de restrictie voor het eerste kwartaal van 1939 op 50 pCt. te bepalen, heeft een zeer verdeelde pers gevonden. Vooral in Amerikaansche kringen is het met instemming begroet, terwijl Engelsche en Nederlandsche belanghebbenden er overwegend sceptisch tegenover staan.

Elk besluit van het comité kan zoowel tot prijsstijging als tot prijsdaling leiden; het hangt er geheel van af in welke stemming de markt is. Juist dit feit maakt een beslissing zoo moeilijk. Na het voorliggend besluit had men kunnen denken: kijk, ondanks de slechte statistische positie en ondanks de hoogere basisquota wordt nu een grotere uitvoer in procenten toegestaan en daardoor verbetert die positie niet noemenswaardig, met als gevolg een prijsdaling, doch bij een opgewekter stemming zou men zeggen, kijk, ondanks de slechte statistische positie en ondanks de hoogere basisquota staat het comité toch een grotere uitvoer toe en er moet dan wel aanleiding tot optimisme zijn, met als gevolg een prijsstijging. Het is dus in de eerste plaats een kwestie van aanvoelen van de markt, doch dit daargelaten blijft natuurlijk ook de reële achtergrond. Het comité staat voortdurend voor de buitengewone moeilijkheid, dat het de toekomstige verhoudingen moet schatten en uiteraard is niets moeilijker — en vooral in politiek zoowel als economisch onzekere tijden als deze — dan dit.

Laten wij vooropstellen, dat naar onze meening het besluit van het internationale rubbercomité volkomen juist is geweest. Dat het heeft gemeend door een verhooging der uitvoerquota met 5 pCt. de markt niet te verstoren, is juist gebleken; wel daalde de prijs aanvankelijk, hetgeen, in verband met liquidatie van teleurgestelde speculanten, kon worden verwacht, doch reeds denzelfden dag trad een herstel in, dat den volgende dag aanhield en den prijs weer op 8¼ d. bracht; daarna traden de oorzaken op, die de reactie op de effectenmarkt tengevolge hadden en ook den rubberprijs deden dalen.

Statistisch gezien, komt ons het besluit ook alleszins gemotiveerd voor. Het is ongetwijfeld waar, dat de basisquota voor 1939 die van 1938 belangrijk overtreffen, zoodat de uitvoer ook zonder verkleining van het restrictie-percentage reeds groter zou zijn geweest, doch dit doet niet af aan het feit, dat ook thans de uitvoeren binnen redelijke grenzen blijven. Immers, bij een uitvoerpercentage van 50 zal in het eerste kwartaal van 1939 mogen worden uitgevoerd: door de gezamenlijke restrictielanden behalve

Siam en Fr. Indo-China	rond 183.050 ton
door Siam, ingevolge art. 4 van het nieuwe	
agrement	10:250 „
van Fransch Indo-China en de outsiders kan	
voorts een uitvoer worden verwacht van	
ongeveer	20.000 „

Totaal te verwachten uitvoer rond .. 213.300 ton

Het wereldverbruik buiten de restrictielanden wordt voor de eerste 9 maanden van 1938 — zeker geen bijzonder gunstig jaar — door het internationale rubbercomité op 641.819 ton geraamd, wat op een gemiddelde per maand van ruim 71.000 ton uitkomt, terwijl het over September op 76.330 ton wordt geschat, een cijfer, dat vermoedelijk ook wel een goed beeld van de October-consumptie zal geven. Laten wij nu de optimistische verwachtingen over de Amerikaansche automobiellindustrie nog geheel daar, dan blijkt hieruit, dat de realiteit van de achter ons liggende maanden erop wijst, dat redelijkerwijze bij een uitvoerpercentage van 50 minstens op een evenwicht tusschen uitvoer en verbruik mag worden gerekend.

Nu is het ongetwijfeld juist, dat de statistische positie niet fraai is. Per einde September jl. werd de wereldvoorraad buiten de restrictiegebieden op onge-

veer 543.000 ton geschat. Deze zal wel, mits de restrictielanden den toegestane uitvoer niet overschrijden, op het einde van het jaar tot beneden de 500.000 ton zijn geslonken, doch de uitvoercijfers over October doen vreezen, dat deze wel belangrijk zal worden overschreden en dat het jaar 1938 met een grooteren voorraad buiten de restrictiegebieden dan 500.000 ton zal eindigen. Nu maakt het weinig verschil of men een voorraad van 500.000 of desnoods 530.000 ton heeft, dus ongeveer $6\frac{1}{2}$ of 7 maanden verbruik. Hij is ongetwijfeld te groot, maar die grootte speelt geen rol voor de prijsvorming bij een oplopende conjunctuur, omdat dan de verbruikscijfers de meeste aandacht hebben. Een verschil van eenige tienduizenden tonnen vermindert niet den omvang der prijsdaling in een dalende conjunctuur, omdat dan in beide gevallen toch het axioma geldt, dat de voorraad veel te groot is.

Voor de werkelijke positie is natuurlijk het cijfer der voorraden van belang, evenals trouwens de potentiële productie, doch voor de prijsvorming is het toch slechts van secundaire beteekenis en zeker bij den tegenwoordigen omvang.

Ook binnen de restrictiegebieden ligt een belangrijke voorraad, die echter alleen maar kan worden uitgevoerd, indien het comité zijn sanctie geeft; voor de prijsvorming heeft deze, op een dergelijke afgesloten plaats geen beteekenis; ware dit anders, welk een baisse-*invloed* had dan moeten uitgaan van de inmiddels reeds in werking getreden bepaling der nieuwe internationale overeenkomst, dat de ondernemingen haar voorraden tot een vierde deel harer standaardproducties mogen opvoeren. Hierdoor toch kan binnen de restrictiegebieden een totale voorraad van zeker 400.000 ton worden aangehouden.

Daarbij komt, dat, doordat het comité thans, zonder belangrijk nadeel voor den prijs, de restrictie met 5 pCt. heeft verkleind, het mogelijk zal zijn, indien de werkelijkheid t.z.t. tegenvalt, de restrictie te verscherpen zonder dat de positie van de producenten gehandhaafd zou zijn geworden. Ook dan komt het er voor den prijs natuurlijk op aan, in welke aarde (lees: marktstemming) dit besluit valt.

De beteekenis van het besluit moet, naar onze meening, als voor producenten — en dan voor ondernemingen zoowel als voor bevolkingsproducenten — gunstig worden beschouwd.

De *ondernemingsrubber* heeft van deze verkleining tezamen met het nieuwe quotum in verschillende opzichten voordeel. In de eerste plaats meenen wij, dat de verhouding tusschen de gezamenlijke standaardproducties en het quotum voor de Ned.-Indische ondernemingsrubber in 1939 iets gunstiger dan in 1938 zal zijn, waardoor in elk geval de restrictie reeds een fractie minder scherp zou drukken. Door het verlagen van het beperkingspercentage wordt de ten uitvoer toegelaten hoeveelheid, mede dank zij het grootere basisquotum, niet alleen absoluut doch ook relatief in verhouding tot de potentiële productie, grooter en het gevolg daarvan moet een lagere kostprijs zijn. Een lagere kostprijs laat bij de tegenwoordige prijzen een grootere voordeelige marge, die bovendien over een grootere hoeveelheid wordt genoten, zoodat dus een iets grootere winst het uiteindelijk gevolg zal moeten zijn, mits de prijs op den duur niet daalt.

Het is de merkwaardige toestand — doch thans aan de goede zijde — dat het percentage der restrictie, beïnvloed door het prijsverloop, steeds op kostprijs en hoeveelheid der productie *beiden* of nadeelig of voordelig werkt, gepaard gaande met een extra werking in dezelfde richting van het prijsverloop; bij stijgende prijzen wordt immers het restrictiepercentage verlaagd, bij dalende verhoogd.

Hoewel wij dus een gunstige uitwerking aan dit besluit toeschrijven, wenschen wij niet te worden misverstaan; de positie van de rubbercultuur als zoodanig verandert in feite niet principieel en wij behoeven onze meening daarover thans niet te herhalen.

Voor de *bevolkingsrubber* in Ned.-Indië kan het besluit alleen maar gunstige beteekenis hebben. Wel is het quotum voor deze categorie producenten in 1939 reeds hooger, doch elke verlaging van het restrictiepercentage moet voor deze categorie toegelaten worden, omdat het tot meer normale verhoudingen leidt. De berichtgeving over de bevolkingsrubber in het tweede kwartaal toont nogmaals duidelijk aan, hoe de juiste verhoudingen zijn. Het prijsverloop voor ongedekte rubber wijst erop, dat dit tot het minimum om de toegelaten productie nog aantrekkelijk te maken wordt gedrukt en dat van prijsstijgingen van ruwe rubber niet deze prijzen, doch die van de oogstvergunningen het profijt incasseeren. Het tweede kwartaal bevestigt ons betoog te dezer zake indertijd in dit weekblad. De toestand is thans zoo, dat bijv. in de Ooster-afdeeling van Borneo de bevolking de prijzen eenvoudig niet meer aantrekkelijk blijkt te achten om nog rubber te winnen. Trouwens ook elders blijkt de rubber, die noodig was om de uitvoercoupons volledig te kunnen gebruiken, alleen maar verkregen te kunnen worden door een tijdelijke verhooging van den prijs voor ongedekte rubber. Deze toestand is in strijd met den aard van dezen productietak en dit kan, naar onze meening, alleen verholpen worden door een grooteren uitvoer toe te staan. Dan toch bestaat de kans, dat het zwaartepunt van de prijsvorming geleidelijk aan verplaatst wordt naar de ongedekte rubber en dat de arbeid de belooning krijgt en niet de „boom-rentenier”. Dit nu is, naar wij meenen, de beteekenis van het besluit voor de bevolkingsrubber, dat en de uit te voeren hoeveelheid grooter wordt en de kans bestaat, dat de prijzen voor de niet door licenties gedekte rubber in verhouding tot die der oogstvergunningen verbeteren.

Daarbij moet bovendien worden bedacht, dat een verlaging van den rubberprijs op de wereldmarkt voor de prijzen van ongedekte bevolkingsrubber van geen beteekenis is, omdat deze reeds op het minimum, dat noodig is om de benodigde hoeveelheid voor uitvoer te verkrijgen, waren gedrukt en hier dus alleen maar een voordeel kan resulteren.

Het zou ons dan ook niet verbazen, indien het juist ware, dat de vertegenwoordigers van de Regeering in het internationale comité op een verhooging van het uitvoerpercentage hebben aangedrongen, zooals krantenberichten hebben gemeld.

J. F. H.

DE RIJKSMIDDELEN OVER OCTOBER.

Algemeen beeld.

De loop der Rijksmiddelen als geheel genomen geeft in de laatste maanden geen reden tot ontevredenheid. Evenals in de maand September was de oogst in October niet slecht, al ontbreken ook de zwakke plekken niet. De niet-directe heffingen gaven in totaal een ontvangst van f 36.140.500 tegen f 34.173.800 in de gelijknamige maand van het vorige jaar en vertoonden derhalve een vooruitgang van f 1.966.700. Ook de gemiddelde maandraming werd overschreden, al was het voordeelig verschil ook niet groot (f 371.700). Eigenlijk valt de vergelijking met het vorige jaar nog iets gunstiger uit, daar het eindresultaat van de afgelopen maand ongunstig wordt beïnvloed door den teruggang van de zegelrechten met f 1.056.100, waarbij moet worden bedacht, dat dit middel in de maand October 1937 abnormaal hoog was. Wat de afzonderlijke middelen betreft, brachten ditmaal méér op de dividend- en tantiëmebelasting, de invoerrechten, de geslacht-, de suiker- en de tabaksaccijns, de omzetbelasting, de successierechten en de loodsgelden.

De totale opbrengst over de eerste tien maanden van het jaar bedraagt f 366.697.100 tegen f 360.920.300 over hetzelfde tijdvak van 1937 en bij een evenredige raming van f 357.687.500. Er kwam tot dusver derhalve ruim f 9.000.000 meer binnen dan waarop blijkens de raming was gerekend. Verreweg de meeste

middelen (elf) droegen tot dezen vooruitgang bij tot een totaal-bedrag van f 18.126.300. De overige zes middelen brachten gezamenlijk f 12.349.500 minder op; van dit laatste bedrag is niet minder dan f 10.644.100 toe te schrijven aan het terugloopen van de zegelrechten.

Dividend- en tantiëmebelasting.

Bij nadere analyse blijkt, dat de dividend- en tantiëmebelasting ditmaal f 321.900 meer heeft opgebracht dan in dezelfde maand van het vorige jaar. Deze niet te versmaden meevaller doet den in de verstreken maanden van het jaar verkregen voorsprong stijgen tot f 3.072.600. Zelfs is tot dusver reeds f 1.806.600 meer ontvangen dan het geheele voor 1938 geraamde opbrengstcijfer. Ongetwijfeld is deze vooruitgang te danken aan de hogere ondernemerswinsten, welke over 1937 konden worden uitgekeerd; in zoover moet gevreesd worden, dat wij hier met niet-wederkerende omstandigheden te maken hebben. Aan de andere zijde zijn vermoedelijk ook de in Mei jl. ingevoerde 20 nieuwe opcenten van invloed geweest.

Invoerrechten.

Bijzonder hoog waren ditmaal de invoerrechten. Een ontvangst van f 9.962.500 werd na December 1933 niet meer gehaald. Er kwam f 1.495.200 meer binnen dan in October 1937. De voorafgaande maanden waren trouwens ook niet slecht. Gedeeltelijk wordt het voordeelich verschil veroorzaakt door den import van met specifiek recht belaste goederen als benzine en thee. Voor de rest is de stijging toe te schrijven aan de noodzakelijke aanvulling van voorraden, die door de hamsterbeweging aan het einde van September sterk waren ingekrompen. Gerekend over tien maanden is 1938 f 1.121.100 in het voordeel. Dat intusschen onze buitenlandsche handel is gedaald, wordt bewezen door de vermindering van het statistiekrecht. Over de afgelopen maand bedroeg het decreas f 20.300, over negen maanden beloopt de teruggang f 242.800.

Accijnzen.

De accijnzen vertoonden weer een onderling afwisselend beeld. De zoutaccijn bracht f 1.900 minder op, een overigens onbelangrijk bedrag. De ontvangst van October 1937 was intusschen verre van gunstig en zoo is het te begrijpen, dat de ontvangsten ditmaal f 68.600 bij de maandraming ten achter zijn gebleven. De zoutaccijn is dit jaar echter zeer wisselvallig gebleken; het tekort van de afgelopen maand wordt ruimschoots gecompenseerd door hogere ontvangsten in sommige voorafgaande maanden. Het geslacht gaf een surplus van f 35.200, terwijl de maandraming met f 42.700 werd overtroffen. Hoewel het vleeschverbruik gedaald is, is de accijn aardig op peil gebleven, blijkbaar uitsluitend door de hoge rundveeprijzen. De wijnaccijn gaf een kleine f 2.000 minder, doch de eerste maand van het kwartaal is voor deze heffing van minder belang. De gedistilleerdaccijn liep terug met f 64.800; toch was de ontvangst bevestigend, immers f 97.300 boven de maandraming. Gerekend over tien maanden is de opbrengst f 249.500 hooger dan in 1937. Ook de bieraccijn blijft op peil. Weliswaar liet de afgelopen maand een daling in opbrengst zien van f 105.600, doch de raming werd nog met f 48.300 overschreden. Bovendien, het is al meer opgemerkt, heeft men bij dezen accijn louter met een wisselwerking te maken. De afwijkingen, die in den loop der verschillende maanden worden gezien, worden alleen veroorzaakt door het grooter of kleiner worden van de aanwezige voorraden. De suikeraccijn gaf een bijzonder fraaie opbrengst, nl. f 5.235.700, of f 701.500 hooger dan die van October 1937. Toch was de stijging slechts schijnbaar, daar de maand October ditmaal vijf krediettermijnen telde tegen slechts vier in 1937. Dit

neemt intusschen niet weg, dat de loop van dit middel tot tevredenheid stemt. Gerekend over tien maanden bedraagt het accres f 1.800.200. Ook de tabaksaccijn stelt niet teleur; er kon ditmaal f 315.600 meer worden geboekt dan in de gelijknamige maand van het vorige jaar, waardoor het surplus over de reeds verstreken maanden van het jaar is opgelopen tot f 1.558.100. Alle accijnzen hebben tot dusver méér opgeleverd dan in 1937. Wat de raming betreft, deze werd alleen niet bereikt bij den wijnaccijn en den gedistilleerdaccijn.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken bracht ongeveer f 900 minder op dan in October 1937. Zeer bevestigend was weer de opbrengst van de omzetbelasting. De eerste maand van het kwartaal geeft steeds de laagste ontvangsten en de gemiddelde maandraming werd dan ook niet bereikt (nadeelig verschil f 655.900). Niettemin is een opbrengst van f 5.594.100 voor October gunstig, wat ook wel hieruit blijkt, dat de opbrengst van dezelfde maand van het vorige jaar met f 374.900 werd overschreden. Gerekend over tien maanden kwam reeds f 2.516.000 meer binnen dan in het vorige jaar. Naast het dunder worden van vele artikelen is de intensievere toepassing der wet hier van invloed. De couponbelasting gaf weer een daling te zien (van f 63.100), gevolg van de vele conversies. Over de tien maanden bedraagt de teruggang bij dit middel f 1.089.800.

Van den teruggang ad f 1.056.100, door de zegelrechten aangewezen, komt f 359.300 op rekening van een trager vloeien van de beursbelasting. De sterke vermindering van den handel ter beurze komt hierin tot uitdrukking. Ook de registratierechten vertoonden ditmaal een inzinking. De teruggang bedraagt f 52.400 en de ontvangsten bleven f 282.200 bij de raming ten achter. Hierin weerspiegelt zich de geringere activiteit op economisch gebied. Toch hebben de registratierechten minder van de depressie te lijden dan de zegelrechten; gerekend over tien maanden bedraagt de daling bij de zegelrechten f 10.644.100, bij de registratierechten f 188.300.

De successierechten gaven f 87.300 meer dan in October 1937, doch bleven bij de maandraming ten achter (met f 203.000). Door de hoge ontvangsten van eenige voorafgaande maanden (met name van de maand Mei) zijn de reeds verstreken maanden van dit jaar f 7.435.900 bij dezelfde maanden van 1937 in het voordeel. Tenslotte brachten de loodsgelden ditmaal f 2.100 méér op. Bovendien werd de raming bij dit middel met f 19.700 overschreden. Over het algemeen bewogen de loodsgelden zich dit jaar op een lager peil; er werd dan ook in de eerste tien maanden f 116.800 minder geboekt dan waarop bij de vaststelling van het ramingscijfer werd gerekend.

Directe belastingen.

Het overzicht van den stand der directe heffingen op ultimo October 1938 wijkt niet zooveel af van dat per 30 September jl. Het totale kohierbedrag van alle heffingen steeg gedurende de afgelopen maand van f 109.543.800 tot f 115.652.100. Laatstgenoemd bedrag komt f 12.126.000 uit boven den stand van den overeenkomstigen dienst op 31 October van het vorige jaar. De stijging voltrok zich over de geheele linie. Het gunstige jaar 1936/1937 doet hier zijn invloed gelden en deze gunstige factor zal den eersten tijd ook nog wel blijven nawerken. Bij de grondbelasting bedraagt het accres f 154.100, waarin een normale stijging is te zien. De stijging van de inkomstenbelasting ad f 10.542.600 houdt verband met de economische opleving en spruit gedeeltelijk voort uit de verhooging der opcenten voor 1938/1939. Bij de overige directe belastingen heeft de waardestijging van diverse vermogensbestanddeelen, voornamelijk van effecten, invloed uitgeoefend.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. DE NIEUWE IMPULS AAN HET FRANSCH KOLONIALE RIJK.

De Heer Jacques Faugeras te Parijs schrijft ons:

In de schaduw van politieke en theoretische besprekingen, waaraan men in Frankrijk veel openbaarheid geeft, wordt sedert een tiental jaren een voortdurende en weinig geruchtmakende krachtsinspanning ondernomen.

Negen miljoen vierk. km, bevolkt met 70 miljoen menschen, vormen „Overzeesch Frankrijk”. Terwijl het Britsche Imperium om politieke en economische redenen zich reeds in de 19e eeuw heeft kunnen ontplooiën, begint men het Fransche Koloniale Rijk eerst nu tot ontwikkeling te brengen.

Tusschen het moederland en de verre bezittingen worden de economische, besturende, intellectueele en maatschappelijke banden hoe langer hoe meer versterkt. Dit brengt uiteraard in de koloniën veel werk met zich en veroorzaakt daardoor een verhooging van het levenspeil der inlanders. Het economische aspect, men kan zelfs zeggen het voedende aspect van deze steeds hechtere aaneensluiting, is zeker niet ontgaan aan de aandacht van de lezers van de E.-S.B., die de laatste jaren Frankrijk hebben bezocht. Inderdaad, onder de levensmiddelen, die in winkels en hotels den reiziger aangeboden worden, vindt men steeds meer „producten uit het Koloniale Rijk”: rijst en thee uit Indo-China; sinaasappelen en sigaretten uit Syrië; koffie uit de Côte d'Ivoire en uit Madagascar; bananen uit Guinea, Kameroen en de Antillen; vroege groenten en manderijnen uit Algerië. Deze aanwezigheid van Fransche koloniale waren is de weerspiegeling van een ontwikkeling van zeer grooten omvang, het resultaat van de actie van de Fransche financieele, regerings- en zakenkringen.

De grondstoffen.

Indien men het Fransche Rijk als één geheel beschouwt, constateert men, dat de grondstoffen, waarover het beschikt, kunnen worden ondergebracht in vier categorieën:

1. *De voornaamste voedingsmiddelen*, die in bijna voldoende hoeveelheden aanwezig zijn, dank zij de verschillen in klimaat, waarin de Fransche koloniën zich kunnen verheugen. De koolhydraten worden verschaft door koren uit Frankrijk en Noord-Afrika, gerst uit Noord-Afrika, gierst uit West- en Equatoriaal-Afrika, rijst uit Indo-China en Madagascar. Deze streken zijn bijna geheel zelfgenoegzaam, en het is een uitzondering, dat zij elkaar te hulp komen. Zoo werd er in 1936-'37 rijst uit Cochinchina naar Marokko verscheept om een vreeselijke schaarste te bestrijden.

Dezelfde toestand van zelfvoorziening bestaat voor suiker, vleesch en zuivelproducten. Wat betreft vetten en oliën, heeft men om een zeker tekort te dekken zijn toevlucht genomen tot aardnoten, copra en palmolie uit Britsch-Indië en de Britsch-Maleische staten. Zoo is het met fruit ook gesteld. Op deze twee laatste producten wordt nader teruggekomen. Ondanks de stijging der Francs-prijzen is sedert een vijftiental jaren geen enkele aankoop in het buitenland van een enkel voedingsmiddel groter geweest dan 1 milliard Francs; men kan dus aannemen, dat 4/5 van de voedingsmiddelen, die in het Fransche Rijk verbruikt worden, uit dat rijk afkomstig zijn: dit zijn wel de twee voornaamste kenteekenen van een sterk ontwikkelde autarkie.

2. *Producten, waaraan een tekort is en die een neiging tot autarkie vertoonen*, dank zij de uitvoering van ontginningsplannen.

Van de voedingsmiddelen verkeerden in die positie: de oliehoudende zaden, cacao, koffie, thee en vruchten, waarvan de autarkie-coëfficiënten voor het jaar 1937 bij benadering de volgende zijn:

	Schijnbare autarkie-coëfficiënt ¹⁾	Werkelijke autarkie-coëfficiënt ¹⁾
Oliehoudende gran.	$\frac{850.000}{1.500.000} = 0,566$	$\frac{800.000}{1.500.000} = 0,533$
Cacao	$\frac{66.000}{50.000} = 1,32$	$\frac{42.000}{50.000} = 0,84$
Koffie	$\frac{40.000}{190.000} = 0,21$	$\frac{35.000}{190.000} = 0,184$
Citrus	$\frac{110.000}{300.000} = 0,366$	$\frac{100.000}{300.000} = 0,333$

¹⁾ Schijnbare autarkie-coëfficiënt van een artikel noemen wij de verhouding tusschen de productie daarvan in het totale rijk en zijn verbruik; de werkelijke autarkie-coëfficiënt van een artikel is de verhouding tusschen het verbruik van dat artikel, voortgebracht door het Rijk en het totale verbruik daarvan.

Uit bovenstaande cijfers blijkt, dat de planters meer cacao produceeren dan de fabrieken van het moederland koopen. Zij voeren 24.000 ton uit naar Duitschland, België, Nederland en Zwitserland. Maar de fabrieken hebben bepaalde kwaliteiten nodig, die men nog niet in de Fransche koloniën vindt. Dit verklaart het verschil der coëfficiënten. Men ziet dus, dat bij de problemen betreffende de kwantiteit nog komen de problemen betreffende de kwaliteit.

Wat het fruit betreft, zijn bijna alle bananen, die in Fransch-Afrika en Frankrijk verbruikt worden — zegge ongeveer 200.000 ton — afkomstig uit het Rijk. Slechts een derde van de Citrus komt uit Noord-Afrika en Libanon, terwijl twee derden nog in Spanje, Italië en Palestina gekocht worden. De andere exotische vruchten, dadels en vijgen, komen bijna uitsluitend uit Noord-Afrika.

Onder de producten, die geen voedingsmiddelen zijn en die het Fransche Rijk in toenemende hoeveelheden levert, zoodat men hiervan autarkie in uitzicht heeft, moet men rekenen de stikstof bevattende meststoffen, katoen, sizal, rubber, kurk. Deze twee laatste producten vertoonen hetzelfde verschijnsel als cacao.

Indo-China heeft voorts in 1937 45.000 ton rubber aan het buitenland verkocht en 43.000 ton aan Frankrijk, terwijl dit laatste land bovendien 20.000 ton op de wereldmarkt kocht. Evenzoo verkoopt Noord-Afrika op de wereldmarkt ongeveer 30.000 ton kurk en bijna evenveel aan Frankrijk.

Verschillende minerale stoffen, waarvan de eenheidsprijs hoog is, en waarvan de aanwendingen, welke kortgeleden ontdekt zijn, beperkt zijn tot eenige gespecialiseerde industrieën, verkeerden in hetzelfde geval als deze plantaardige producten: grafiet uit Madagascar, wolframertsen uit Indo-China, chroom- en nikkelertsen uit Nieuw-Caledonië, cobalt-, magnesium- en molybdeen-ertsen uit Marokko. Deze gebieden produceeren een voldoende hoeveelheid van deze ertsen om aan de behoeften van het Moederland te voldoen, maar reeds vanaf het begin der exploitatie van de betreffende ertslagen zijn er handelsrelaties ontstaan, die een deel van deze mineralen naar sterk geïndustrialiseerde landen als: Duitschland, België, de Vereenigde Staten, Groot-Brittannië uitvoeren. Daaruit volgt, dat de Fransche verbruikers genoodzaakt zijn van andere leveranciers te koopen.

Deze alle zijn producten van de categorie, die wij zoo juist behandeld hebben en die men in toenemende hoeveelheden ontmoet bij de behoeftebevrediging van het Rijk en waarvan de werkelijke autarkie over 2 à 10 jaar, al naar gelang van het product, gelijk zal kunnen blijken te zijn aan 1.

3. *Producten, die waarschijnlijk een blijvend tekort vertoonen*, omdat het twijfelachtig is of men de agrarische productie daarvan winstgevend kan opvoeren dan wel of men nieuwe delfstoflagen zal vinden. Het zijn voor het meerendeel massagoederen. De aankopen in het buitenland bereiken bij benadering de volgende hoeveelheden:

	mill. tonnen
Steenkool en derivaten.....	30
Petroleum en derivaten	9 ¹⁾
Zwavel en pyriet	0,8
Hout en papierpulp	2
Niet-ijzerhoudende metalen en hun ert- sen: koper, lood, zink, tin, kwikzilver	0,3 ²⁾
Textielgoederen: jute, kapok, wol, vlas	0,4

¹⁾ Van deze hoeveelheid komt 2½ miljoen ton uit Irak. De tegenwaarde komt niet overeen met het bedrag, opgenomen onder den post „waarde van den invoer in Frankrijk“. Inderdaad vormt het dat deel, dat voortvloeit uit de belegging van Fransche kapitalen in de Irak Petroleum Co.

²⁾ Uitgedrukt in metaalgewicht.

4. *Producten, waaraan een overschot bestaat*, en waarvan de uitvoer, gevoegd bij dien van artikelen, vervaardigd door de industrie in het moederland, het mogelijk maakt den invoer van producten, waaraan een tekort heerscht, te betalen. Er blijft niettemin na deze betaling een netto-tekort op de handelsbalans, van het geheele Fransche Rijk, van omstreeks 18 milliard Francs.

De producten, die een surplus vertoonen, behooren tot 3 klassen:

a. ruwe voedingsmiddelen:

rijst uit Indo-China, bestemd voor alle deelen der wereld: omstreeks 700.000 ton;

ossen (125.000 stuks) en schapen (300.000 stuks) uit Fransch-Afrika, voornamelijk bestemd voor de naburige Engelsche koloniën en voor de landen om de Middellandsche Zee;

b. lichte kruiden tegen een zeer hoogen eenheids-prijs:

kruidnagelen en vanille uit Madagascar;

peper uit Saigon en uit Indië;

c. grondstoffen voor den landbouw en de industrie, waarvan de afzet op de wereldmarkt in 1937 de volgende hoeveelheden betreft:

Fosfaten en superfosfaten	3.500.000 t.	(N.-Afrika, Oceanië, Frankrijk)
Kaliumhoudend meststoff.	500.000 „	(Frankrijk)
IJzerertsen	22.540.000 „	(Frankrijk, Algiers)
Aluminiumertsen (bauxiet)	300.000 „	(Frankrijk)
Alfagras en zeegras	290.000 „	(Algiers, Marokko)
IJzer, gieterij-ijzer, staal	1.900.000 „	(Frankrijk)

Aldus nemen Frankrijk en zijn koloniën, zonder direct vooraan te staan bij de productie, de distributie of het verbruik van een groot aantal grondstoffen, zooals de Vereenigde Staten of het Britsche Rijk, een middelmatige plaats in de wereldhuishouding in.

De financiering.

De investering van kapitalen, die eenige resultaten hebben afgeworpen, waarvan wij zoo juist spraken, heeft maar heel kort geleden plaats gevonden. Het meerendeel daarvan dateert van hoogstens 15 jaar geleden. De gegevens ontbreken ons om een raming op te stellen van deze particuliere financiering, die rubber-, thee- en andere plantages heeft doen ontstaan, die voorschotten heeft gegeven aan rijst-, haver-, suikerriet-, arachides-verbouwers, die het Fransche aandeel gekocht heeft in de ontginning van de petroleum in Irak en het mogelijk gemaakt heeft de pijpleiding Kirkuk-Tripolis aan te leggen.

Voor den oorlog schatte men het geïnvesteerde bedrag voor alle Fransche bezittingen op ongeveer 10 à 15 milliard goud-Francs, waarvan de investering in openbare werken bij benadering 3 milliard bedroeg. Het totaal was veel lager dan de Fransche leeningen aan buitenlandse regeeringen, die het ontzaglijk hooge getal van 27 milliard goud-Francs bedroegen, waarvan bijna 14 milliard Francs alleen voor Rusland.

De vergissing van Napoleon, die zijn volle aandacht besteedde aan de landen buiten het Fransche grondgebied en daaraan de kracht van het eigen land offerde, schijnt door de kapitalisten van het eind van de 19e en het begin van de 20e eeuw herhaald te zijn. Maar de zeer harde lessen, bij deze twee gelegenheden ondervonden, zijn nuttig geweest; voortaan worden

krachtige pogingen ondernomen om de koloniën productief te maken. Deze pogingen zullen zeer spoedig krachtiger worden voortgezet.

In de kringen der particuliere financiers geeft men er zich rekenschap van, dat de vermindering van de productie in het moederland slechts gecompenseerd kan worden door een vermeerdering van die der overzeesche gebieden. Toegegeven moet worden, dat deze vermindering niet alleen te wijten is aan de in 1936 ingevoerde arbeidswetgeving, maar ook aan gebreken in de structuur van het bedrijfsleven en in de arbeidsorganisatie in fabrieken en op boerderijen ¹⁾. Men stelt zich voor om hoofdzakelijk die goederen te fabriceren, waarbij de uitgaven aan arbeidsloon in den kostprijs laag zijn, zooals: uitheemsche voedingsmiddelen, voortgebracht met goedkope arbeidskrachten; vloeibare brandstoffen geproduceerd met minder arbeidskrachten dan steenkool.

De investering in openbare werken is bekend door de uitgaven van leeningen bestemd om de uitgaven van verschillende werken te dekken: havens, wegen, irrigatie, spoorwegen enz. Sedert veertig jaar hebben de kosten der uitgevoerde werken variaties vertoond, die overeenkomen met duidelijk onderscheiden perioden (Noord-Afrika er niet bij inbegrepen):

Bedrag der publieke leeningen (in miljoenen).

Goud-Francs Francs-Poincaré

1900—'15 Periode van middelmatige bedrijvigheid	707.38	3.536.90
1915—'31 Periode van achteruitgang	360.00	540.00
1931—'35 Periode van herstel	1.301.18	6.505.9
¹⁾ 1935—'47 Periode van planmatig aanpakken:		
1e tranche: 7 jaar .	719.0	3.595.0
2e tranche: 5 jaar .	961.0	4.805.0

¹⁾ De recente devaluaties van den Franc hebben nog geen verandering gebracht in deze bedragen. Laten wij eraan denken, dat de openbare schuld van Nederlandsch-Indië ongeveer 20 milliards Francs-Poincaré bedraagt en die van den Belgischen Congo omstreeks 5 milliard Francs-Poincaré.

Het 12-jarenplan is vastgesteld door de „Conférence Economique Impériale“ van 1935. Het bevat bovendien 2.275 miljoen, gereserveerd voor Noord-Afrika en 525 miljoen, te besteden aan coördinatie der outillage en der transportmiddelen tusschen de verschillende gebieden. Bij elkaar genomen, zullen deze gelden gebruikt worden om de publieke werken, waarmee men in vroegere tijden begonnen is, af te maken: om de steden beter in te richten, om besmettelijke ziekten te bestrijden, om mineralogische onderzoekingen te doen, om stuwdammen in de rivieren te maken. In Algiers en op den Niger zal het water, dat tegengehouden wordt door die stuwdammen, het mogelijk maken om honderdduizenden hectaren productief te maken, die aan de inlanders beschikbaar zullen worden gesteld om vruchtboomen, katoen en rijst te kweken. Men lette erop, dat in het plan niet voorzien is in den aanleg van een spoorweg door de Sahara.

Bij het opstellen van het plan tot verdeeling van den rentelast heeft men er rekening mede gehouden, dat het aandeel der koloniale begrotingen kan toenemen, zoodat op de begroting van de Fransche regeering gemiddeld slechts 150 miljoen Francs per jaar behoeft te worden uitgetrokken.

Overigens hoort men steeds meer de stelling verkondigen, dat 50 à 70 pCt. van de kapitalen, in de koloniën belegd, snel terugkeert naar het land, dat deze gefourneerd heeft, en wel in den vorm van ma-

¹⁾ In een artikel, verschenen in E.-S.B. van 11 Maart 1931 hebben wij deze vermindering besproken in de paragraaf „De oorlogs- en na-oorlogstijd“, vooral wat betreft de productie van landbouwgewassen. Ondanks de toeneming van de rendementen, die zich sedert dit tijdvak heeft voortgezet, is de voorziening van Frankrijk in enkele levensmiddelen onvoldoende; zij wordt aangevuld door de verzendingen uit de koloniën van groente, fruit en spijsvetten.

terialbestellingen, aankopen van fabrikaten enz., bij zaken in het Moederland. Het is inderdaad mogelijk, dat de belegde kapitalen slechts korten tijd in het koloniale gebied zullen blijven, zolang dit gebied nog in de fase van land- en mijnbouwontwikkeling verkeert. Later, in de fase van industriële ontwikkeling, blijven de kapitalen voortdurend in de overzeesche landen en circuleeren daar. Dit is sedert een halve eeuw het geval met de Britsche Dominions, maar in nog geen enkele Fransche bezitting treft men deze situatie aan. Men vindt daar inderdaad nog nergens zware industrie: geen enkelen hoogoven in Algiers, die 2 miljoen ton ijzererts produceert; geen enkele spinnerij; heel weinig olieslagerijen in Afrika. De oprichting van zulke fabrieken, die met goedkope arbeidskrachten werken, zou een scherpe concurrentie veroorzaken voor die van het Moederland. De industrialisatie van de Fransche bezittingen wordt in Frankrijk vertraagd, en dit vooral omdat het voorbeeld van de Indische en Egyptische spinnerijen en de Canadeesche ijzergietijen voor de leiders van de Fransche zaken een aanwijzing is van den weg, die gevolgd moet worden om de problemen, die zich voordoen, op te lossen.

De op te lossen problemen.

In de eerste plaats de meer *princiepale problemen*. Moet men in het economisch leven van het geheele Fransche Rijk een belangrijke plaats geven aan de koloniën, er ingenieurs en landbouwkundigen heenzenden, hen beschouwen als een belegging, die in ieder geval winstgevend is? Het is merkwaardig, dat men in zakenkringen nog menschen ontmoet, die zich beslist verzetten tegen elke poging om de koloniën tot ontwikkeling te brengen. Dikwijls hebben deze personen een besturende functie in maatschappijen, die uitsluitend op het Moederland georiënteerd zijn; zij hebben evenwel collega's, die eveneens in koloniale zaken een plaats bekleeden. Deze moeten trachten om den tegenstand van de bedrijfstakken, die zij vertegenwoordigen, te neutraliseeren en de leiders van het Fransche zakenleven te overtuigen van het financieel belang, dat zij bij de ontginning van de koloniën hebben. Dit beginsel-probleem, dat tot veler verbazing nog aan de orde is in een land als Frankrijk, dat zoo rijk bedeeld is met koloniën, verklaart de trage uitvoering van talrijke werken.

Wanneer men deze moeilijkheid overwonnen heeft, doet zich het probleem voor van de coördinatie van het economisch leven van de verschillende bezittingen, teneinde overproductie en concurrentie tusschen de deelen van het Rijk te voorkomen. Zoo zou de rijst, die geoogst zal worden in de pas geïrrigeerde gebieden van den Niger een belemmering kunnen zijn voor den verkoop van rijst uit Indo-China op de wereldmarkt. Om de nieuwe producties en hun afzetgebieden te bepalen, beschikt de regering over verschillende groepen maatregelen: contrôle op de kwaliteit van de uitgevoerde waren; reclamecampagnes ter stimuleering van het verbruik in het Rijk en elders; handelsaccorden en douanetarieven, die voor alle koloniën niet dezelfde zijn.

De „Conférence Economique Impériale” van 1935 werd wat snel „l'Ottawa français” genoemd daar dit eerst over eenige jaren tot stand zal kunnen komen. In werkelijkheid vormt zij een eerste symptoom van de bewustwording van de saamhoorigheid van alle leden van het Fransche Rijk.

De „Conférence des Gouverneurs Généraux”, die plaats vond in 1936 tusschen de vertegenwoordigers van de belangrijkste bezittingen, versterkt deze geestesinstelling. Want die hooge ambtenaren blijven afhankelijk van de Fransche regering voor decisies in een groot aantal aangelegenheden.

De particuliere belangengroepen hebben ook maatregelen getroffen om de voortbrenging van sommige producten in het kader van Rijks- en wereldbehoefte te leiden. Bedrijfsvereenkomsten tusschen

producenten, koopliden, verwerkers, vervoerders zijn geteekend en de regeering heeft ze goedgekeurd, zoodoende de toepassing van artikel 419 van het wetboek van strafrecht, verhinderend. Deze overeenkomsten betreffen:

suiker (onder den naam van „plan Chadbourne miniature”) ²⁾, fosfaten, bananen, cacao.

Het *sociale probleem*, te lang verwaarloosd, heeft kortgeleden maatregelen geëischt van een gebiedend karakter. De lichamelijke en geestelijke gezondheid van de inlanders, waarvoor de Europeaan verantwoordelijk is, vraagt den strijd tegen de besmettelijke ziekten; de verhuizingen van overbevolkte streken naar bewoonbare semi-wilde streken; de verdeling van bebouwbare gronden, die de werkgelegenheid doet toenemen, en vaak nomaden verandert in blijvende bewoners, soms zelfs in rustige staatsburgers.

Tenslotte schijnen de vervoersproblemen van reizigers en goederen alsmede de vraagstukken betreffende post en telegrafie zich als het ware automatisch op te lossen. Bovendien controleert de Fransche Staat de spoorwegen, de zeescheepvaart- en luchtvaartmaatschappijen en de postverbindingen.

Zoo worden de stoffelijke banden versterkt. De toename van de handelsrelaties tusschen het moederland en de koloniën blijkt uit een vergelijking van de resultaten van den kolonialen handel met den totalen buitenlandschen handel, vide onderstaande cijfers:

Waarde van den handel van Frankrijk met zijn Koloniën	× 100, in 1933 : 27,0
Waarde van den buitenlandschen handel met Frankrijk	
	1934 : 27,6
	1935 : 28,2
	1936 : 30,3
	1937 : 25,9

In 1937 heeft de ingevoerde tonnage uit de koloniën in Frankrijk alle voorgaande cijfers overtroffen:

voedingsmiddelen 4.269.000 ton
industriële grondstoffen 2.931.592 „

De daling van den hierboven genoemden coëfficiënt tot 25,9 pCt. is toe te schrijven aan het feit, dat de prijzen (uitgedrukt in Francs) der goederen, die met het buitenland werden geruild, tengevolge van de devaluatie van den Franc, veel meer gestegen zijn dan die der goederen, afkomstig uit de koloniën, waar ook de Franc de geldeenheid is.

Voor de landen, die wij bestudeerd hebben, evenals voor het grootste deel van de landen der wereld, blijft het aandeel van de ingevoerde goederen in het verbruik van iederen bewoner klein:

	Voor 'n Franschman uit Frankrijk	Voor 'n Engelschman uit Engeland
Waarde ¹⁾ van de ingevoerde prod. uit de rest van de wereld	8,5 %	14,0 %
Waarde v.d. verbruikte prod.		
Waarde ¹⁾ van de ingevoerde producten uit het Imperium	2,8 %	5,8 %
Waarde v.d. verbruikte prod.		

¹⁾ Groothandelsprijzen.

De plaatselijke hulpbronnen vormen heden voor Europa nog de basis voor de voorziening met allerlei producten, terwijl de hulpbronnen van het overige deel der wereld slechts een aanvulling vormen.

De eenheid van taal, van methode van onderwijs en opvoeding, de eenheid van het gewicht- en muntstelsel, de eenheid van de vorming van administratief personeel, de eenheid van de organen van de Nationale Defensie en van het opperbewind: ziet hier de factoren waarop het streven steunt om de inheemsche bevolking op een Westersche levenswijze te oriënteren. In den zin, zooals wij hierboven aangeduid hebben, begint Groot-Frankrijk zich aan de economische wereld van de 20e eeuw aan te passen.

²⁾ Zie E.-S.B. van 1 Juni 1932: „Protectie van de Fransche Suikerindustrie”.

INGEZONDEN STUKKEN.

ZIJN MONETAIRE CONJUNCTUURMAATREGELEN THANS GEWENSCHT?

De Heer A. A. van Sandick schrijft ons:

In het vorige nummer houdt Dr. W. L. Valk een pleidooi voor een internationale reflatie. Het woord reflatie klinkt den meesten menschen wat onwennig in de ooren. Daarom is het beter te spreken van een algemeene inflatie. Het komt ook op hetzelfde neer. Want ten opzichte van het heden wordt immers een inflationistische geldvermeerdering bepleit. En op de verandering ten opzichte van den bestaanden toestand komt het aan. Door uit te gaan van een vroegere conjunctuurphase, welke dan als een periode van deflatie moet gelden en welke dus in omgekeerde richting doorloopen moet worden (vandaar het woord reflatie), maken wij de zaak noodeloos ingewikkeld, ook al omdat dit mede inhoudt dat vóór die deflatie een soort ideale evenwichtstoestand bestond, wat een illusie is.

Waarop baseert de heer Valk zijn vertrouwen in het gunstige effect van zulk een inflatie? Hij zegt het duidelijk aan het begin van zijn artikel: „De ervaring heeft geleerd, dat een vermeerdering van de geldcirculatie, op een moment, dat het bedrijfsleven stagnatie vertoont, een depressie kan doen eindigen”. Op welke monetaire actie doelt de heer Valk hier? Kennelijk niet op een eenzijdige inflatie. Want hiervan zegt hij, wijzende op de Vereenigde Staten, dat zij gevaarlijk is en muntval moet veroorzaken, en dergelijke eenzijdige inflaties (reflaties) wijst de schrijver dan ook af. Het gaat dus om een universeele inflatie. Wanneer hebben wij dan de ervaring opgedaan dat deze, op een moment dat het bedrijfsleven stagnatie vertoont, de depressie kan doen eindigen?

In en vlak na den grooten oorlog hebben wij een universeele prijsstijging gehad, veroorzaakt door de oorlogsconjunctuur, de sterk gestegen vraag naar goederen en de reusachtige stijging der staatsschulden. Wil men dit een universeele inflatie noemen, het is mij goed. Maar beëindigde deze een depressie? Mijn ervaring doet mij veeleer denken aan de krach van 1920. Dit is hetgeen de ervaring leert omtrent het einde van een inflatie. Maar wanneer is ooit een depressie — deze bestond dan dus reeds — vóór zij begon (op het moment dat het bedrijfsleven stagneerde) geëindigd door een universeele geldvermeerdering? Mijn ervaring laat mij hier in den steek.

Maar laat ons een oogenblik aannemen, dat de welvaart moet terugkeeren door een universeele vermeerdering van de geldcirculatie. Nu moet men eerst weten wat hiermede wordt bedoeld. Een vermeerdering van het geldkwantum? In dit opzicht hebben alle landen, nagenoeg zonder uitzondering, toch ruim hun plicht gedaan.

Vroegere ervaring moet ons dan dus hebben geleerd, dat deze vermeerdering van het geldkwantum nog niet voldoende is. Maar wanneer was de geldruimte dan grooter dan thans? Als de bestaande geldruimte niet voldoende is om de depressie te doen eindigen, waarom zou dan een nog verdere vermeerdering van het geldkwantum wèl dit gunstige resultaat hebben?

Misschien doelt de heer Valk niet op een vermeerdering van het geldkwantum, maar op een vermeerdering van de geldomzettingen. Dit is niet anders dan een verlevendiging van het ruilverkeer. Nu zijn wij inderdaad waar wij zijn moeten. De verlevendiging van het ruilverkeer (want dit is de beteekenis van de beëindiging van de depressie) moet komen door... de verlevendiging van het ruilverkeer. Een onwaarheid is het niet, maar wij schieten er niet veel mee op.

Waar echter de heer Valk een oogenblik later kortweg spreekt van geldvermeerdering, vermoed ik, dat hij voornamelijk het oog heeft op een vergroting van het kwantum geld. Hoe bereikt men dit doel?

De heer Valk wil het gestelde doel bereiken door een afspraak tusschen de voornaamste landen om het

prijsniveau met bijv. 10 pCt. te verhoogen, maar het doel blijft toch zeker geldvermeerdering. Nu zou ik mij nog kunnen begrijpen, dat men via geldvermeerdering tot prijsstijging wenscht te komen en dat lukt ook zeker als men maar doorgaat met geldpompen. Maar deze initiale prijsstijging, bij internationale afspraak nog wel, heeft dan toch geen zin, nog afgezien van het feit, dat men met evenveel kans op succes den wensch kan koesteren, dat morgen bij internationale afspraak de wereldvrede wordt geproclameerd.

Laten wij maar met de beenen op den grond blijven en ons bepalen tot de vraag, hoe men een geldvermeerdering kan bereiken. Hier kan inderdaad de ervaring ons te hulp komen. Het beproefde middel hiertoe is schuldvermeerdering, maar aangezien het bedrijfsleven zich toch niet alleen ter wille van een reflatie in de schuld zal steken, als er voor dit opgenomen geld geen empooi is, zullen de Staten dus moeten inspringen en hunnerzijds zich nog eens flink in de schulden moeten steken. Hier nu is wel alle reden zich op de ervaring te beroepen. Want de inflatie is inderdaad nagenoeg altijd door groeiende budgettekorten veroorzaakt, tekorten die uiteindelijk via de circulatiebanken werden „gedekt”.

Ik kan het dan ook niet anders zien, dan dat hier een pleidooi wordt gehouden voor een grootscheepsche internationale deficitpolitiek van staatswege. Nu kan ik mij desnoods begrijpen, dat men het kwestieus acht, of een sluitend budget het opperste richtsnoer is voor de staatshuishouding. Maar dat wij juist het heil zouden moeten verwachten van een politiek, die bewust aanstuurt op vergroting der ongedekte staatsuitgaven, is mij te machtig.

Er is overigens voor den heer Valk alle reden om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien. Ook zonder dat hiertoe speciale maatregelen noodig zijn, is zijn voorstel reeds in staat van uitvoering. De geldruimte is ongekend groot, de stijging der ongedekte staatsuitgaven is overal in vollen gang en gezien de noodzaak van zeer omvangrijke en uiteraard improductieve bewapeningsuitgaven, benevens den aandrang van alle zijden om voor alles vlot te zijn met het beschikbaar stellen van gelden om projecten te doen uitvoeren, die het mogelijk maken loonen uit te betalen, ook al zijn deze loonen in wezen niet anders dan gecamoufleerde steunuitkeeringen, kunnen wij vast rekenen op deze zoo zeer gewenschte geldvermeerdering door schuldvermeerdering.

De vraag is dus niet: hoe krijgen wij een inflatie, want het middel hiertoe wordt reeds op ruime schaal toegepast, maar hoe voorkomen wij deze inflatie? Maar voor deze vraag, ik ben er mij volkomen van bewust, interesseert zich thans vrijwel niemand.

Naschrift. Het heeft weinig zin, mij naar aanleiding van de bovenstaande regelen van den heer Van Sandick nogmaals te gaan verdiepen in de elementaire grondslagen van de theorie van de monetaire crisispolitiek, die in vakkringen thans als algemeen bekend gelden. In mijn werken „Werkverschaffing”, „Conjunctuurdiagnose” en „De beheersing der economie” heb ik mijn meening uitvoerig over deze dingen uiteengezet en ook in dit blad heb ik de grondstellingen dezer theorie herhaaldelijk verdedigd.

De heer Van Sandick duide mij dus niet ten kwade, dat ik niet geneigd ben, over deze grondslagen te discussieeren, tenzij hij zich de moeite zou geven, de genoemde werken te bestudeeren en deze aan een critische beschouwing te onderwerpen. Ik beperk daarom dit naschrift tot de volgende opmerkingen.

Wij economen maken een onderscheid tusschen reflatie en inflatie, omdat het nuttig is, onderscheid te maken tusschen het herstellen van een fout en het maken van een nieuwe. Intusschen vergete men niet, dat het hier slechts gaat om het gedeeltelijk herstellen van een fout, want de wonden, die de crisis slaat,

zijn niet geheel te herstellen. Gelijk in het persoonlijk leven, is echter ook in het maatschappelijk leven het herstellen van een fout bijzonder moeilijk en stuit het op weerstand van velerlei aard.

Dat de geldruimte „an sich” de zaken niet herstellen kan, zal men met den heer Van Sandick eens zijn. Men heeft niets aan al het geld, dat nu wordt aangeboden, omdat men het niet wenscht te gebruiken; en men wenscht het niet te gebruiken, omdat er geen rentabiliteit is, omdat het evenwicht tusschen de prijzen, met name het evenwicht tusschen prijs en kosten, is verbroken. Het gaat er dus om, dit evenwicht te bereiken.

De ervaring heeft geleerd, dat het met de aanpassing aan veranderde omstandigheden in het algemeen bijzonder slecht gesteld is en de ontevredenheid in vele landen dwingt veelal tot actie. Men kan op dit gebied slechts twee soorten maatregelen nemen. drastische kostenverlaging en vermeerdering van de omzetten, terwijl bij het tegenwoordige kostenniveau in het laatste geval ook prijsverhoging der goederen noodig zal zijn.

Ik heb herhaaldelijk aangetoond, dat de weg der omzetvermeerdering sneller en effectiever is dan bijv. die van drastische bezuiniging en loonsverlaging, al zullen die niet altijd achterwege kunnen blijven. Dit laatste geneesmiddel, de dwang tot aanpassing, is niet zonder bezwaar voor het economisch organisme en verliest terecht een deel van zijn populariteit, zelfs waar het die ooit gehad heeft. Zooals men ook een menschenleven stuk kan stralen door een kwistig gebruik van gevaarlijke stralen, kan men dit ook met het economisch organisme doen.

Maar de reddende rol kan niet gespeeld worden door al het geld, dat zich voor belegging opdringt en niet gebruikt kan worden, omdat het het bedrijf aan het meest noodige ontbrekt: de zoozeer mishandelde rentabiliteit. En nu ben ik het met mijn opponent eens, dat het jammer is, dat er geld voor noodig is, om de stroom der omzetten (door staatsopdrachten, steun aan consumenten of aan bedrijven) te versterken, en ik kan mij voorstellen, dat menig klassiek denkend man er tegen opziet, den Staat in schulden te brengen. Maar bij alle financieele kwesties gaat het om een afwegen van offer en nut en het kan voor den Staat loonend zijn, de omzetten te versterken, wanneer zij uitdrogen en er gevaar is, dat zij in de komende jaren sterk zullen verminderen, wat ook de staatsmiddelen zou verminderen¹⁾.

De heer Van Sandick betwijfelt, dat een reflatie ooit tot effect zal leiden; doch hij spreekt over inflatie en hij noemt de na-oorlogsperiode als een voorbeeld van de schrikkelijke gevolgen, die een voortgezette inflatie inderdaad kan hebben. Het komt mij

¹⁾ In mijn brochure „Werkverschaffing” (Den Haag 1932) heb ik reeds betoogd, dat het beter is, de saneering door een tijdelijke vermeerdering van de biljettencirculatie te doen plaats vinden, waarbij ook verhoging van den rentelast van den Staat vermeden kan worden (muntbiljetten). Deze mogelijkheid vreesde men echter meer dan eenige andere, zoodat slechts de weg der leeningen verder bediscussieerd werd.

voor, dat de effectiviteit der reflatie bewezen is.

In 1914 voorkwam de gedwongen expansie van de overheidsuitgaven een depressie, die ons anders jaren lang geteisterd zou hebben. In 1931 werd de val van het Pond aanleiding tot een verruiming van de geldcirculatie. Uit het artikel van den heer Glastra in dit tijdschrift (9 Nov. 11.) blijkt duidelijk, dat vermeerderde export hier *niet* den stimulanus gegeven heeft. Deze ontstond door het feit, dat de grondstoffen en de aandelen in prijs stegen en deze prijsstijgingen aanleiding waren tot het vermeerderen van credieten en geldomloop en dus van de geldcirculatie.

In Amerika lukte het Roosevelt, de omzetten te stimuleeren, zij het dan ook, dat hij tegelijk de kostenrekening van het bedrijfsleven sterk vergrootte, waardoor, na eenige jaren van welvaart, de inzinking van 1937 kwam. In Duitschland is de hier bedoelde politiek op zeer groote schaal, zij het onder andere omstandigheden (afsluiting van het buitenland) toegepast en werd het bewijs geleverd, dat zelfs een land alleen, zijn werkloosheid midden in een wereld in depressie, met succes bestrijden kan. In dit geval moet men toegeven, dat de schuldenlast hoog opgelopen is, doch daar staat tegenover, dat men daar veel meer geprobeerd heeft, dan men bijv. hier te lande aanbevolen heeft (het stimuleeren na een depressie).

Toen het goudblok viel, is men ook in de landen van het voormalige goudblok, zij het „contrecoeur”, tot een verruiming der geldcirculatie gekomen, via het herleven der beurzen en eenige andere factoren. Het werklooscijfer verminderde hier te lande zeer snel, sneller dan men verwachtte, doch omdat men te lang gewacht had, kon men slechts een jaar van de verbeterde omstandigheden profiteeren. Toen (Februari 1937) brak de Amerikaansche inzinking de opgaande wereldconjunctuur af, hoewel er geenszins een depressie is gekomen als die van 1929 en de zaken zich thans, behoudens het optreden van nieuwe ongunstige factoren, wat beter laten aanzien. Frankrijk leefde toen eveneens op, in zeer korten tijd, doch bedierf het resultaat, door te snelle opvoering van loonen en sociale lasten. België had reeds eerder gevalueerd en zag zijn werkloosheid in sterke mate afnemen.

Het gaat niet op, deze dingen aan de devaluatie en den daarvan uitgaanden exportstimulanus alleen toe te schrijven, teneer, omdat de internationale handel sterk aan banden ligt. Maar zij was overal een aanleiding tot een vermeerderde geldcirculatie, die den stroom der omzetten deed stijgen en voor werkelijk inflatiegevaar heeft men wel opgepast.

Internationale reflatie zonder devaluaties is nog niet toegepast. Maar natuurlijk is het mogelijk, de omzetten op de consumentenmarkt op te voeren door geld in het verkeer te brengen, op een moment, dat het bankwezen dit, door het afwezig zijn van winst, niet kan volbrengen. Het gaat er om, de verruiming van de daadwerkelijke circulatie te vermeerderen en nu zonder devaluatie te volbrengen, wat de devaluatie automatisch tot stand bracht. De rentabiliteit is een

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	13-19 Nov. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	13-19 Nov. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	34.019	1.336.722	1.390.607	—	7.525	19.200	1.344.247	1.409.807
Rogge	2.679	197.022	252.987	—	—	3.375	197.022	256.362
Boekweit	1.099	15.476	13.961	—	—	—	15.476	13.961
Mais	8.138	1.068.519	1.236.928	500	81.988	138.327	1.150.507	1.375.255
Gerst	5.501	452.256	349.122	535	23.282	13.114	475.538	362.236
Haver	4.638	203.103	134.017	—	8.462	3.180	211.565	137.197
Lijnzaad	6.990	144.733	177.625	4.100	200.827	196.610	345.560	374.235
Lijnkoek	400	51.478	61.536	—	225	—	51.703	61.536
Tarwemeel	1.113	51.059	36.398	75	9.885	8.465	60.944	44.863
Andere meelsoorten	1.570	32.322	37.878	26	4.900	7.290	37.222	45.168

schuchtere jonge dame, die men goed moet achtervolgen om haar te veroveren en zij komt niet zoo maar vanzelf.

De heer Van Sandick zal de laatste zijn om dit te bestrijden, doch geeft hij een anderen weg aan in een tijd, waarin het beroemde „zelfherstel” van het economisch leven te wenschen overlaat en waarin gebleken is, hoe weinig bezuiniging en aanpassing op den korten duur bereiken kunnen? Men moge er over juchlen, dat Reynaud tracht Frankrijk op den weg der winstvermeerdering te brengen en men moge met reden bevreesd zijn voor eenige vormen van economische hondsdelheid, die zich in de laatste jaren gemanifesteerd hebben; men moge ook af en toe eens (doch dan, wanneer er reden voor is) waarschuwen voor te groote opvoering van den schuldenlast, doch men zal wel niet meer teruggaan naar het „laissez-faire, laissez-passer”, want zij, die zich in verdringsgevaar bevinden en misschien reeds water geslikt hebben, sluiten hun ooren voor dat evangelie.

En, zooals de heer Van Sandick terecht zegt: ter wille van de bewapening zal men gaarne willen doen, wat men voor zoo iets onbelangrijks als „maar de conjunctuur” niet gaarne over gehad zou hebben.

Dr. W. L. VALK.

DE INTERNE REGELING DER RUBBERRESTRICIE.

De Heer P. H. Westermann te Londen schrijft ons:

In het artikeltje van den heer Haccoû over de Interne Regeling der Rubberrestrictie in Uw nummer van 9 dezer komt een drietal onjuistheden voor, waarop ik de aandacht zou willen vestigen.

1e onjuistheid. In de eerste alinea onder „Aanplant” wordt vermeld, dat, „zooals bekend” in de jaren 1939/40 alle deelnemende landen hun areaal met 5 pCt. mogen uitbreiden en dat het comité, indien alle daaraan niet voldoen (wordt hier bedoeld: indien niet alle daaraan voldoen?), het recht heeft dit percentage voor de overige met 1 te verhoogen. Dit is niet zoo. Het International Rubber Regulation Committee heeft volgens artikel 12(b) van de verlengde overeenkomst het recht planten van nieuwen aanplant toe te staan gedurende de periode 1939/40 tot een totale uitgestrektheid van 1 pCt. van de totale beplante oppervlakte en kan deze uitgestrektheid verdeelen, zooals het haar goeddunkt.

2e onjuistheid. De heer H. vermeldt een aangenomen oppervlakte beplant met rubber voor Nederlandsch-Indië van 3.192.400 acres of 1.294.964 hectares, zoodat de uitbreiding van 65.049 hectares op meer dan 5 pCt. van het areaal zou uitkomen. De heer H. schrijft dan ook, dat de uitbreiding ruim aan de verwachtingen voldoet. De heer H. heeft zich waarschijnlijk op oude cijfers gebaseerd, welke later gerectificeerd zijn en welke respectievelijk 3.214.900 acres of 1.300.964 hectares bedragen, zoodat de uitbreiding van 65.049 hectares door Nederlandsch-Indië precies de toegestane 5 pCt. bedraagt.

3e onjuistheid. Op pagina 849 vermeldt de heer H. dat „voor de vaststelling van de quota internationaal, gelijk bekend, de arealen grondslag geweest zijn”. Ook dit is niet juist; de arealen zijn „zooals bekend” nimmer grondslag geweest van de quota internationaal.

N a s c h r i f t. ad 1e. Het was mij uiteraard bekend, dat het comité met betrekking tot de 1 pCt. verhooging uitgebreide bevoegdheden heeft; zie ook mijn behandeling van de nieuwe restrictie-regeling indertijd in dit weekblad. Doch waar het hier voor mij op aankwam, was om in het licht te stellen, dat de deelnemende landen bij niet-voldoen aan een recht het risico loopen, dat andere een extra voordeel krijgen; men zie in dit verband ook den aanhef der volgende alinea;

ad 2e. is juist; ik nam de oorspronkelijke cijfers;

ad 3e. Van de mededeeling van den heer W. nam ik akte. Ik ben het echter nog niet met hem eens, dat

mijn mededeeling onjuist zou zijn. In een interview met „De Telegraaf” (zie ochtendblad van 22 Februari 1938) deelde een der leden van het comité, Prof. J. van Gelderen, mede: „De vaststelling der quota is door ons zooveel mogelijk op basis van uniformiteit geschied. De grondslag daarvoor werd gevonden in de productie-capaciteit van de aanplantingen, verdeeld naar zaailingen en occulatie-tuinen. Maar... een volkomen uniforme toepassing is niet mogelijk, voornamelijk in verband met de bevolkingsrubber”. Voorts is indertijd van andere zijde opgemerkt, dat bij beschouwing der nieuwe basisquota van Ned.-Indië bedacht moest worden, dat het totaal berekende rubberareal in Ned.-Indië ongeveer gelijk is aan de totale oppervlakte van Malakka. Men kan nu wel stellen, dat dus de productie-capaciteit basis is geweest, doch dan toch met als grondslag de arealen en niet bijv. de uitvoeren vóór de eerste restrictie-periode, noch het gemak, waarmee tijdens die periode de quota werden gehaald.

J. F. H.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. October 1938 (in Guldens)

AFDEELING Ia <i>Dir. belastingen</i>	Kohieren voor den dienst 1938 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t. in dezelfde maand van het vorige jaar ³⁾
	Benaming der middelen	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	
Grondbelast. a)	10.541.971	23.286	10.518.685	10.364.540
Inkomst. bel. b)	76.288.882	1.296.878	74.992.004	64.449.391
Vermogensb. c)	17.720.571	108.354	17.612.217	16.941.107
Verdedig. bel. I	10.773.955	76.186	10.697.769	10.014.641
Bel.v.d.doedehd.	1.838.834	7.414	1.831.420	1.756.399
Totaal	117.164.213	1.512.118	115.652.095	103.526.078

a) ¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 opercenten. c) Hoofdsom + 75 opercenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkom en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939 en ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938. ²⁾ Voor de belastingen naar inkom en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. ³⁾ Voor het belastingdienstjaar 1938/1939 worden 70/88 opercenten geheven.

AFDEELING Ib <i>Overige middelen.</i>	Oct. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenkomstige periode 1937
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmebel. .	1.321.838	22.806.609	19.734.010
Rechten op den invoer .	9.962.508	82.448.527	81.327.436
Statistiekrecht	228.542	2.063.867	2.306.711
Accijns op zout	98.084	1.774.906	1.666.718
Accijns op geslacht	642.738	6.151.729	6.096.883
Accijns op wijn	40.190	1.757.285	1.742.590
Accijns op gedistill.	2.430.663	23.180.424	22.930.955
Accijns op bier	631.658	6.746.545	6.551.271
Accijns op suiker	5.235.657	47.064.502	45.264.334
Accijns op tabak	3.087.360	30.881.478	29.323.417
Bel. op gouden en zilverw.	57.713	453.518	457.418
Omzetbelasting	5.594.106	62.562.421	60.046.432
Couponbelasting	359.024	4.404.249	5.494.132
Recht. en boeten v. zegel ¹⁾	1.603.428	18.179.587	28.823.698
Recht. en boet. v. registr.	1.134.493	13.274.800	13.463.098
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.630.312	42.438.509	35.002.605
Opbrengst d. loodsgelden	82.160	508.163	658.580
Totalen	36.140.474	366.697.119	360.900.288

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 421.726 (Beursbel.). ²⁾ Idem f 3.697.554.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1937/1938 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Oct. 1938	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1936/37 tot en met de zelfde maand van 1937
Gemeente.f.belast...	60.054.710	56.722.902
Opc. verm. t. get. v. 50	6.036.417	5.204.710

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1937.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1937 tot en met de maand Oct. 1938
Grondbelasting. (1/4 hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.300.000	10.304.193
Inkomstenbelasting	72.000.000	72.515.347
Vermogensbelasting	18.000.000	20.532.684
Verdedigingsbel. I	8.000.000	10.636.608
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.988.744
Divid.- en tantiëmebelasting	13.800.000	22.378.009
Rechten op den invoer	91.250.000	97.259.528
Statistiekrecht	1.600.000	2.769.309
Accijns op zout	2.000.000	1.804.516
Accijns op geslacht	6.000.000	7.358.504
Accijns op wijn	1.800.000	2.204.290
Accijns op gedistilleerd	27.500.000	28.445.658
Accijns op bier	7.000.000	7.814.399
Accijns op suiker	53.000.000	55.300.287
Accijns op tabak	32.500.000	35.336.082
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	571.391
Omzetbelasting	62.500.000	74.157.901
Couponbelasting	5.500.000	6.321.552
Rechten en boeten van zegel	16.400.000	32.561.406
Rechten en boeten v. registr.	11.100.000	16.647.004
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	45.030.245
Opbrengst der loodsgelden	500.000	860.794
Totalen	484.025.000	552.798.451

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1938	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Oct. 1938
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.600.000	9.514.738
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.000.000	19.349.041
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opcenten op de hoofdsom)	15.500.000	13.219.465
Vermogensbelasting (twee en twintig opcenten op de hoofdsom)	2.500.000	1.938.129
Inkomstenbelasting (tien opcenten op de hoofdsom)	4.700.000	4.319.142
Totalen	52.300.000	48.340.515

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Oct. 1938	1938	1937
Motorrijtuigenbelasting	1.859.690	20.366.797	19.221.206
Rijwielbelasting	38.928	7.746.275	7.690.835
Totalen	1.898.618	28.113.072	26.912.041

Indexcijfers van belangrijke voedings- en genotmiddelen en grondstoffen.

	Indexcijfer voedings- en genotmiddelen	Indexcijfer agrarische grondstoffen	Indexcijfer niet-agrar. grondstoffen	Algemeen indexcijfer grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische producten
Sept.	45,7	41,0	56,5	49,5	48,0	46,0
Oct.	44,6	41,3	56,9	49,8	47,8	47,2
1-8 Nov.	44,1	41,0	56,7	49,4	47,4	47,2
8-15	43,6	40,9	56,8	49,6	47,2	46,5
15-22	42,7	40,6	55,8	48,9	46,5	44,6

STATISTIEKEN.

Groothandelsprijzen van belangrijke voedings- en genotmiddelen en grondstoffen.

(Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).
Laatste noteringen (15-22 November '38).

Artikel	Vreemde munt	Prijs in Gulden	Indexcijfer
Voedings- en genotmiddelen			
Gerst	—	82,50	38,4
Mais, termijn	—	85,25	44,4
Mais, Amer. Mixed	—	91,50	42,9
Rogge	—	4,30	35,3
Tarwe, termijn	—	3,42 1/2	27,3
Tarwe, Zuid-Russische	—	3,75	27,8
Rijst	sh. 4/10 1/4	2,09	32,0
Boter	f 0,70 1/2	0,74	35,9
Kaas	—	22,—	48,3
Eieren	—	4,50	56,1
Gesl. runderen	—	63,30	56,8
Gesl. varkens	—	60,50	70,9
Bacon	sh. 90/-	39,03	58,6
Bevr. Arg. rundvleesch	sh 4,7/1 1/2	2,01	67,9
Cacao	sh. 21/3	9,13	26,4
Koffie, Robusta	—	0,14	28,5
Koffie, Sup. Santos	—	0,15 1/2	26,2
Suiker	—	5,37 1/2	33,6
Thee	—	0,50 1/4	66,3
Grondst. van agr. aard			
Jute	£ 19.-/—	164,49	38,4
Katoen, Mid. Upland	\$cts 9,08	0,167	35,5
Katoen, Sup. Fine Oomra	pence 4,02	0,145	40,4
Austr. Wol, Crossbr. Col. Carded	pence 17.-	0,613	44,3
Austr. Wol, Merino	pence 25,50	0,92	39,1
Jap. Zijde	\$ 1,76 1/2	3,26	25,4
Rubber	pence 7,87 1/2	0,28	42,2
Grenenhout	£ 20,10/-	177,81	77,3
Vurenhout	—	108,50	71,1
Koehuiden	—	15,75	39,3
Copra	—	8,87 1/2	29,0
Grondnoten	£ 9,17/6	85,20	34,1
Lijnzaad	—	90,50	46,5
Grondst. v. niet-agr. aard			
Goud	sh. 147/11 1/2	63,85	124,1
Koper	£ 44,3/9	381,25	48,5
Lood	£ 15,18/9	137,50	49,5
Tin	£ 213,15/-	1844,15	63,5
IJzer, Cleveland	sh. 109/-	47,—	111,6
Gietijzer	sh. 69/3	29,85	75,5
Zink	£ 14,2/6	121,85	38,4
Zilver	pence 20 1/16	0,72	55,4
Steenkolen	—	9,30	85,2
Petroleum	\$ 0,96	1,77	57,3
Benzine	\$cts 4,44	0,0821	28,4
Kalksalpeter	—	5,80	51,8
Zwavelz. ammoniak	—	5,05	45,3
Cement	—	12,85	70,7
Steenen, binnenmuur	—	9,50	72,6
Steenen, buitenmuur	—	12,—	64,3

1) IJffing Crisis Zuivel-Centrale.

(Wegens plaatsgebrek vervangen bovenstaande statistieken deze week het gebruikelijk overzicht der groothandelsprijzen.)

DISCONTIO'S — OPEN MARKT.

	1938				1937	1936	1914
	19 Nov.	14/19 Nov.	7/12 Nov.	31 Oct./5 Nov.	15/20 Nov.	16/21 Nov.	20/24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	3/8	3/8	3/8	3/8-5/8	1/4	7/8-1	3 1/4-4 3/4
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1 1/2	3-4 1/4
Londen							
Daggeld.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1
Partic. disc.	3/4	17/32-3/4	17/32-9/16	17/16-9/16	17/32-9/16	17/32-9/16	9/16-8/4
Berlijn							
Daggeld	2 1/8-3/8	2 1/8-5/8	2 1/8-1/2	2 3/8-3/4	2 3/8-3/4	2 1/2-3	2 5/8-3 1/8
Maandgeld	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-7/8	2 3/4-3	2 1/2-7/8
Part. disc.	2 7/8	2 7/8	2 7/8	2 7/8	2 7/8	3	2 7/8
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4 1/2	4-1/4
New York							
Daggeld 1)	1	1	1	1	1	1	3/16
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/4	1

1) Koers van 18 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
15 Nov. 1938	1.85	8.68	74.07 1/2	4.86 3/4	31.29	100 3/16
16 „ 1938	1.84 9/16	8.67 3/4	73.95	4.86	31.22	100 3/16
17 „ 1938	1.83 1/16	8.65 3/4	73.75	4.85	31.11	100 3/16
18 „ 1938	1.83 1/8	8.66 3/4	73.67 1/2	4.85 1/2	31.09	100 3/16
19 „ 1938	1.84 1/8	8.65 1/2	73.75	4.84 3/4	31.12	100 3/16
21 „ 1938	1.83 1/16	8.62 3/4	73.65	4.83 3/4	31.10	100 3/16
Laagste d.w. 1)	1.83 3/8	8.62	73.55	4.82 1/2	31.05	100
Hoogste d.w. 1)	1.85 3/8	8.72	74.12 1/2	4.88	31.34	100 3/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
15 Nov. 1938	41.72	6.35	—	—	—
16 " 1938	41.67	6.33	—	—	—
17 " 1938	41.55	6.34	—	—	—
18 " 1938	41.58	6.33	—	—	—
19 " 1938	41.58	6.33	—	—	—
21 " 1938	41.51	6.33½	—	—	—
Laagste d.w ¹⁾	41.45	6.27½	—	9.75	—
Hoogste d.w ¹⁾	41.82½	6.37½	1.45	9.77	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
15 Nov. 1938	44.75	38.80	43.67½	3.83	42½	1.83%
16 " 1938	44.72½	38.72½	43.60	3.82	43	1.83
17 " 1938	44.65	38.67½	43.55	3.83	43	1.82%
18 " 1938	44.70	38.72½	43.57½	3.82½	43	1.82%
19 " 1938	44.57½	38.62½	43.50	3.82½	43	1.82%
21 " 1938	44.50	38.52½	43.37½	3.82½	43	1.82%
Laagste d.w ¹⁾	44.40	38.45	43.30	3.79	42½	1.81%
Hoogste d.w ¹⁾	44.77½	38.80	43.67½	3.86	43½	1.84
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95%	2.1878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
15 Nov. 1938	4.71	2,64¼	40,07	54,13
16 " 1938	4,70¾	2,63¾	40,07	54,24
17 " 1938	4,71½	2,63¾	40,07	54,37
18 " 1938	4,70¾	2,63¾	40,07	54,36
19 " 1938	4,69¾	2,62¾	40,07	54,34
21 " 1938	4,69¾	2,62¾	40,06	54,40
22 Nov. 1937	5,00¾	3,40¾	40,43¾	55,51
Muntpariteit..	4,86	3,90%	23,81¼	40%

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	5 Nov. 1938	12 Nov. 1938	14/19 Nov. '38	19 Nov. 1938
Alexandrië..	Piast. p. £	97½	97½	97%	97%
Athene	Dr. p. £	547½	547½	540	555
Bangkok....	Sh. p. tical	1/10 ³ / ₁₆	1/10 ³ / ₁₆	1/10 ³ / ₁₆	1/10 ³ / ₁₆
Budapest ...	Pen. p. £	24¼	24¼	23¾	24¾
Buenos Aires ¹⁾	p. pesop. £	19.02½	20.30	20.30	20.60
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 ¹⁵ / ₁₆	1/5 ¹⁵ / ₁₆	1/5 ³ / ₁₆	1/5 ³ / ₁₆
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2 ¹⁵ / ₁₆	1/2 ¹⁵ / ₁₆	1/3 ¹⁵ / ₁₆	1/2 ¹⁵ / ₁₆
Istanbul ...	Piast. p. £	588	588	588	588
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 ¹⁵ / ₁₆	1/2 ¹⁵ / ₁₆
Lissabon	Escu. p. £	110¾	110¾	109¾	110¾
Mexico	\$ per £	—	—	—	—
Montevideo ..	d. per £	20	18½	18	19¾
Montreal ...	\$ per £	4.78¾	4.77¾	4.73	4.78
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	3	3	3	3½
Shanghai ..	d. p. \$	8½	8½	7¾	8½
Singapore ...	Sh. p. \$	2,3 ¹⁵ / ₁₆	2,3 ¹⁵ / ₁₆	2,3 ¹⁵ / ₁₆	2,3 ¹⁵ / ₁₆
Valparaiso ²⁾	\$ per £	119	119	117	119
Warschau ...	Zl. p. £	25¼	25¼	24¾	25¾

¹⁾ Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12; 15 Nov. 17.13. ²⁾ 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Londen ¹⁾	N.York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
15 Nov. 1938..	19¾	15 Nov. 1938..	2085
16 " 1938..	20	1938..	2085
17 " 1938..	19¾	1938..	2080
18 " 1938..	19¾	1938..	2075
19 " 1938..	19¾	1938..	2075
21 " 1938..	20¼	1938..	2075
22 Nov. 1937..	19¾	22 Nov. 1937..	2055
27 Juli 1914..	24¾	27 Juli 1914..	1648

¹⁾ in pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³⁾ In guldens per Kg. 1000/1000. ⁴⁾ in sh. p. oz. fine.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	12 Nov. 1938	19 Nov. 1938
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	—	—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodiens: Verplichtingen:	f 96.000,—	f 103.000,—
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkis-promessen in omloop	55.276.000,—	55.563.000,—
Schatkisbiljetten in omloop	20.750.000,—	20.750.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ..	2.311.000,—	2.311.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	2.691.000,—	2.722.000,—
	830.000,—	830.000,—
	4.437.000,—	1.207.000,—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 35.536.000,—.		

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 21 November 1938.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 14.644.307,88 Bijbnk. " 177.594,10 Ag.sch. " 962.720,28	f 15.784.622,26
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 3.600.000,—	"
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		" 3.600.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-ert. op onderp.	Hfdbk. f 282.192.412,911 Bijbnk. " 2.190.895,13 Ag.sch. " 23.249.399,44	f 307.632.707,48
Op Effecten enz. ...	f 306.237.759,04 ¹⁾	
Op Goederen en Ceel.	1.394.948,44	307.632.707,48 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk		"
Munt, Goud	f 106.637.545,—	
Muntmat., Goud	1.374.373.626,32	
	f 1.481.011.171,32	
Munt, Zilver, enz.	24.402.296,44	
Muntmat., Zilver..		1.505.413.467,76 ²⁾

Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	"	43.425.048,07
Gebouwen en Meub. der Bank	"	4.580.000,—
Diverse rekeningen	"	11.011.098,87
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5'32, S. No. 221)	"	8.905.871,61
		f 1.900.352.816,05

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	4.860.787,51
Bijzondere reserve	7.102.179,67
Pensioenfonds	11.851.825,93
Bankbiljetten in omloop	993.887.265,—
Bankassignatiën in omloop	31.692,70
Rek.-Cour. { Het Rijk f 133.301.357,94	
saldo's: { Anderen " 726.190.199,62	" 859.491.557,56
Diverse rekeningen	3.127.507,68
	f 1.900.352.816,05

Beschikbaar metaalsaldo f 764.216.775,51
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is, 1.910.541.940,—
Schatkispapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 63.247.800,—
²⁾ Waarvan in het buitenland

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
21 Nov. '38	106638	1.374.374	993.887	859.523	764.217	81
14 " '38	106638	1.374.374	1002.155	849.711	763.370	81
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
21 Nov. 1938	15.785	—	307.633	3.600	11.011
14 " 1938	15.760	—	307.949	3.600	10.620
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb metaal-saldo
19 Nov. '38 ²⁾	138.070	188.740	84.420	28.806	
12 " '38 ²⁾	137.860	191.950	85.700	26.800	
22 Oct. 1938	116.886	20.934	189.861	82.124	29.026
15 " 1938	116.886	20.774	193.190	79.254	28.682
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis- conto's	Belee- ningen	Diverse reke- ningen 1)	Dek- kings- percen- tage
19 Nov. '38 ²⁾	8.980	73.040	66.850	51	
12 " '38 ²⁾	9.350	77.080	67.100	50	
22 Oct. 1938	2.650	13.641	49.607	68.808	51
15 " 1938	2.803	13.847	48.853	72.291	51
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.